

Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115
Gemeente Pekela (Gr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Definitief
Steekproefrapport 2020-01/05

Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115
Gemeente Pekela (Gr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Definitief
Steekproefrapport 2020-01/05

Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115
(Gemeente Pekela, Gr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P

Een onderzoek in opdracht van
De Kompanjie

Steekproefrapport 2020-01/05
ISSN 1871-269X
Status: concept

Auteur: drs. C.R.C. Schamp
(senior KNA-archeoloog/prospector, registratienr.
Actorregister: 46647395)
Autorisatie: dr. J. Jelsma
(senior KNA-archeoloog/prospector, registratienr.
Actorregister: 35453178)

Goedgekeurd door de bevoegde overheid
gemeente Pekela, namens deze De Kompanjie

dhr. B. Strik (adviseur ruimtelijke plannen)
d.d. 24 maart 2020

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie (KNA) 4.1/ SIKB-BRL 4000,
voor dit onderzoek protocollen 4002, 4003 en 4004

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, februari 2020

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn
telefoon 050 – 5779784
internet www.desteekproef.nl
e-mail info@desteekproef.nl
kvk 02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding (KNA 4.1: LS01).....	1
1.1 Ligging van het plangebied (KNA 4: LS01, LS02).....	5
2. Vooronderzoek (KNA 4.1: LS06).....	7
2.1 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04).....	8
2.2 Archeologie (KNA 4.1: LS04).....	9
2.3 Historische geografie (KNA 4.1: LS03).....	11
2.4 Archeologische verwachting (KNA 4.1: LS05).....	13
2.5 Beleid.....	14
3. Veldonderzoek (KNA 4.1: VS05).....	16
3.1 Werkwijze (KNA 4.1: VS01 en VS08).....	16
4. Resultaten van het onderzoek (KNA 4.1: VS05, OS11, OS14, OS15, OS16, SP02).....	19
4.1 Beschrijving van de proefsleuven.....	21
4.2 Bodemopbouw.....	22
4.3 Sporen.....	24
4.4 Het vondstmateriaal en selectievoorstel.....	27
5. Waardestelling (KNA 4.1: VS06).....	33
6. Conclusie (KNA 4.1: VS05; VS06 en VS07).....	34
6.1 Beantwoording onderzoeksvragen.....	35
6.2 Advies (KNA 4.1: VS07).....	38

Literatuur

Lijst van Figuren en Tabellen

Appendix I:	Archeologische periode-indeling
Appendix II:	Alle-Sporen-Kaart
Appendix III:	Spoor- en Coupelijst
Appendix IV:	Vondstenlijst
Appendix V:	Vondstdeterminatielijst
Appendix VI:	Conserveringsrapport metaal

Samenvatting

In opdracht van dhr. J. Schooljan van De Kompanjie, is in een plangebied aan de Feiko Clockstraat 112-115 te oude Pekela (gemeente Pekela) een verkennend archeologisch onderzoek middels proefsleuven uitgevoerd (SIKB-BRL 4000: protocol 4003 en 4004). De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande bouw van tien tot twintig woningen. Omdat de diepte van de bodemverstorende ingrepen circa 1 meter beneden het maaiveld bedragen kunnen oude bewoningslagen worden aangetast. Een proefsleuvenonderzoek was vanuit de gemeente gewenst om te bepalen of er behoudenswaardige archeologische resten aanwezig zijn in het plangebied.

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek is een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd door De Steekproef bv (Bongers 2019). Tijdens dit onderzoek is een vindplaats vastgesteld. Het booronderzoek leverde vondsten op uit de zeventiende eeuw, aanwijzingen voor bewoning in de begintijd van Oude Pekela. Op basis van het booronderzoek werd aanbevolen om geen bodemingrepen te ondernemen die dieper reiken dan een halve meter beneden maaiveld. Als voor realisatie van de nieuwe woningen dieper graafwerk nodig was, kon het mogelijk een oplossing zijn om het terrein vooraf iets op te hogen. Als ophoging geen optie was, werd geadviseerd om het terrein nader te onderzoeken met behulp van proefsleuven (Bongers 2019).

In het plangebied werden sporen verwacht van de eerste bewoningsperiode van Oude Pekela (16^e en 17^e eeuw), alsmede de resten van de oude bewoningslaag (cultuurpakket). Het onderzoek bestond uit twee proefsleuven. De proefsleuven zijn optimaal aangelegd om de oude bewoningsresten van Oude Pekela te vinden, alsmede de resten van de oude bewoningslaag (cultuurpakket) die bij het booronderzoek werd ontdekt (Bongers 2019).

Met het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat de oude bewoningslaag (cultuurpakket) niet meer intact is en dat in het plangebied geen archeologische sporen (meer) aanwezig zijn. Alle vondsten zijn hierdoor zonder een duidelijke context gevonden. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk en metaal.

Ondanks de verstoorde context kan geconcludeerd worden dat het aardewerk wat betreft de dateringen past in het bestaande beeld van de historie van Oude Pekela: de nadruk ligt op een datering vanaf de zeventiende eeuw en later, de periode van de veenontginningen. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw). Zes fragmenten roodbakkerd aardewerk zijn van binnen voorzien van loodglazuur en aan de buitenkant alleen een engobe en enkele vlekken loodglazuur. Deze fragmenten dateren uit de vijftiende of de eerste helft van de zestiende eeuw. De oudste bewoning van Oude Pekela werd tot nog toe in de vroege zeventiende eeuw gedateerd. Deze vondsten duiden er op dat het plangebied mogelijk al eerder bewoond werd. Een eerdere vondst van enkele middeleeuwse scherven kogelpotaardewerk wees hier ook op. Na het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats aanwezig is.

Selectie advies drs. C.R.C. Schamp (senior KNA-archeoloog; Actorregister nummer.: 46647395):

Het archeologisch onderzoek op de locatie van Feiko Clockstraat 112-115 te Oude Pekela is afgerond. Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats (meer) aanwezig is. In de sleuven bleek geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen. Er zijn in de verstoorde bewoningslaag wel archeologische vondsten gedaan (vanaf de late zestiende eeuw en jonger), maar alle vondsten zijn zonder archeologische context. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Er zijn geen archeologische sporen aangetroffen. De Steekproef bv heeft na de veldwerkzaamheden een selectievoorstel gedaan om na het proefsleuvenonderzoek verder geen vervolgonderzoek te ondernemen en het terrein vrij te geven.

Als bij toekomstig graafwerk onverhoopt toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Pekela (Dhr.Keemink; paul.keemink@dekompanjie.nl; T: 0597 61 75 55).

De Kompanjie (dhr. B. Strik) heeft op 24 maart 2020 namens de gemeente Pekela laten weten het rapport goed te keuren en het selectieadvies over te nemen. De Kompanjie is hierbij geadviseerd door Libau, mevrouw N. van der Mei.

Administratieve gegevens van het plangebied

Soort Onderzoek	Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Provincie	Groningen
Gemeente	Pekela
Plaats	Oude Pekela
Toponiem	Feiko Clockstraat 112-115
Kaartblad	13A
Centrumcoördinaten plangebied	263.646 / 569.729
Oppervlakte van het plangebied: Geplande oppervlakte proefsleuf: Uiteindelijk opgegraven met proefsleuven:	1500 m ² 150 m ² 166 m ²
Bevoegde overheid	Gemeente Pekela Raadhuislaan 8, 9665 JD Oude Pekela Postbus 20 000, 9665 ZM Oude Pekela T: 0597 61 75 55 E: paul.keemink@dekompanjie.nl
Adviseur namens de bevoegde overheid	Libau Mevr. N. van der Mei T: 050-3216545 E: archeologie@Libau.nl
Opdrachtgever	De Kompanjie, dhr. J. Schooljan Raadhuislaan 8, 9665 JD Oude Pekela Julian.Schooljan@dekompanjie.nl
OM-nummer	4769535100
AMK-terrein	n.v.t.
Waarnemingsnummers	4670333100
Bestemmingsplan:	BP Oude Pekela (vastgesteld 2014-04-29), dubbelbestemming Waarde Archeologie 2
Archeoregio:	1. Drents-zandgebied
ISSNnr.	1871 - 269X
Uitvoerder	De Steekproef bv
Steekproef projectcode	2020 – 01/05
Geomorfologische context	Drents-zandgebied
NAP-hoogte maaiveld	Tussen 1,2 en 1,6 meter boven NAP
Geplande verstoringsdiepte	Circa 100 centimeter beneden maaiveld
Diepte onderzoek	Maximaal 158 centimeter onder maaiveld
Huidig grondgebruik	Braakliggend na sloop
Uitvoering veldwerk	4 februari 2020
Beheer en plaats van documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) / DANS / DINO-loket (boorgegevens) Beheer en plaats van documentatie: gemeentelijk depot voor bodemvondsten van de Gemeente Pekela

1. Inleiding (KNA 4.1: LS01)

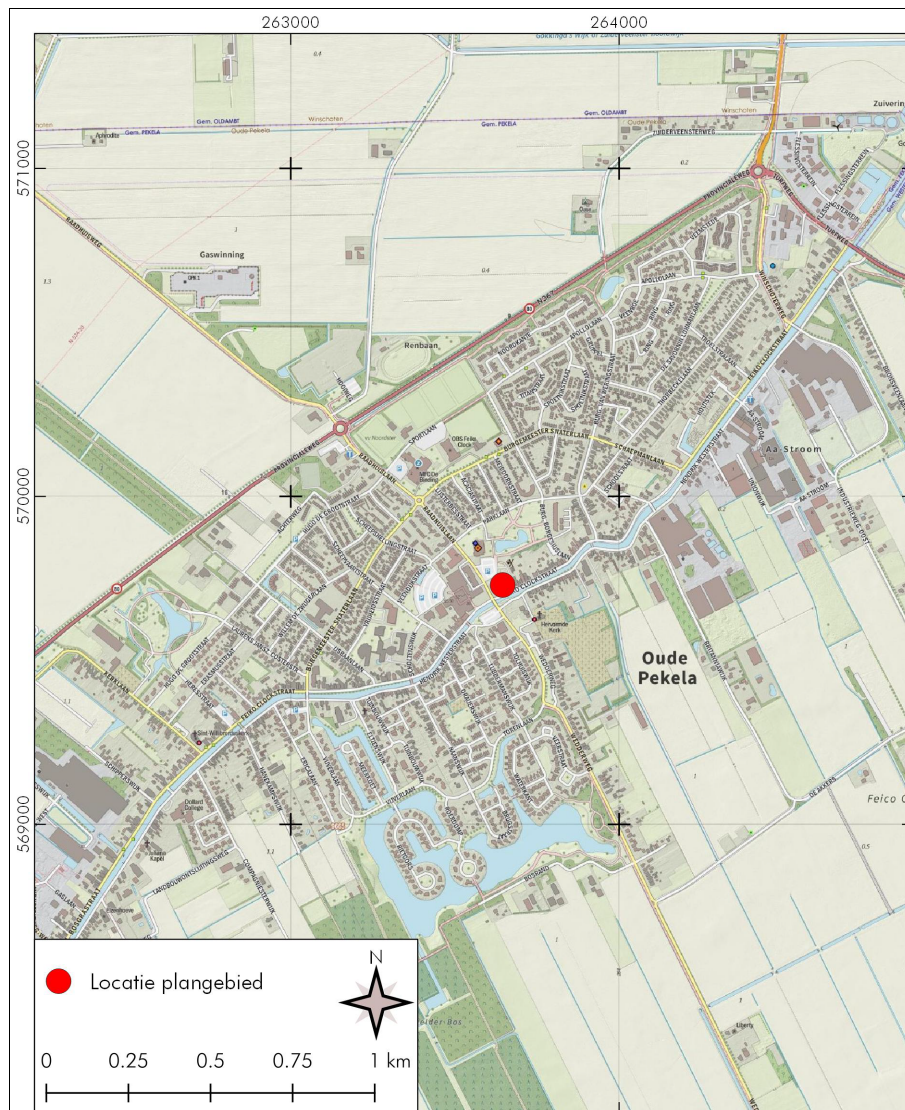
In opdracht van dhr. J. Schooljan van De Kompanjie, is in een plangebied aan de Feiko Clockstraat 112-115 te oude Pekela (gemeente Pekela) een verkennend archeologisch onderzoek middels proefsleuven uitgevoerd (SIKB-BRL 4000: protocol 4003 en 4004; Figuur 1).

De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande bouw van tien tot twintig woningen. Het plangebied beslaat het bouwoppervlak van de geplande woningen (circa 1500 m²; Figuur 2). In een eerdere stadium heeft er al een verkennend en aanvullend booronderzoek plaatsgevonden op de locatie (Bongers 2019). Onder de recent verstoorde bodemlaag zijn bij deze booronderzoeken vondsten gedaan die dateren uit tot de beginperiode van Oude Pekela: de 16^e en 17^e eeuw. Onder de verstoorde laag bevindt zich een oude bewoningslaag uit deze beginperiode. In deze bewoningslaag kunnen eventueel sporen, zoals onder meer funderingen, putten en greppels, bewaard zijn gebleven. Geadviseerd werd om het plangebied nader te onderzoeken met proefsleuven wanneer de graafwerkzaamheden dieper dan 0,50 meter beneden het maaiveld reiken. Omdat de diepte van de bodemverstorende ingrepen circa 1 meter beneden het maaiveld bedragen kunnen oude bewoningslagen worden aangetast. Een proefsleuvenonderzoek was vanuit de gemeente gewenst om te bepalen of er behoudenswaardige archeologische resten aanwezig zijn in het plangebied.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 1500 m². Om 10% van het plangebied te onderzoeken waren twee sleuven gepland met een totale oppervlakte van 150 m² (Figuur 2). Uiteindelijk is 166 m² aangelegd.

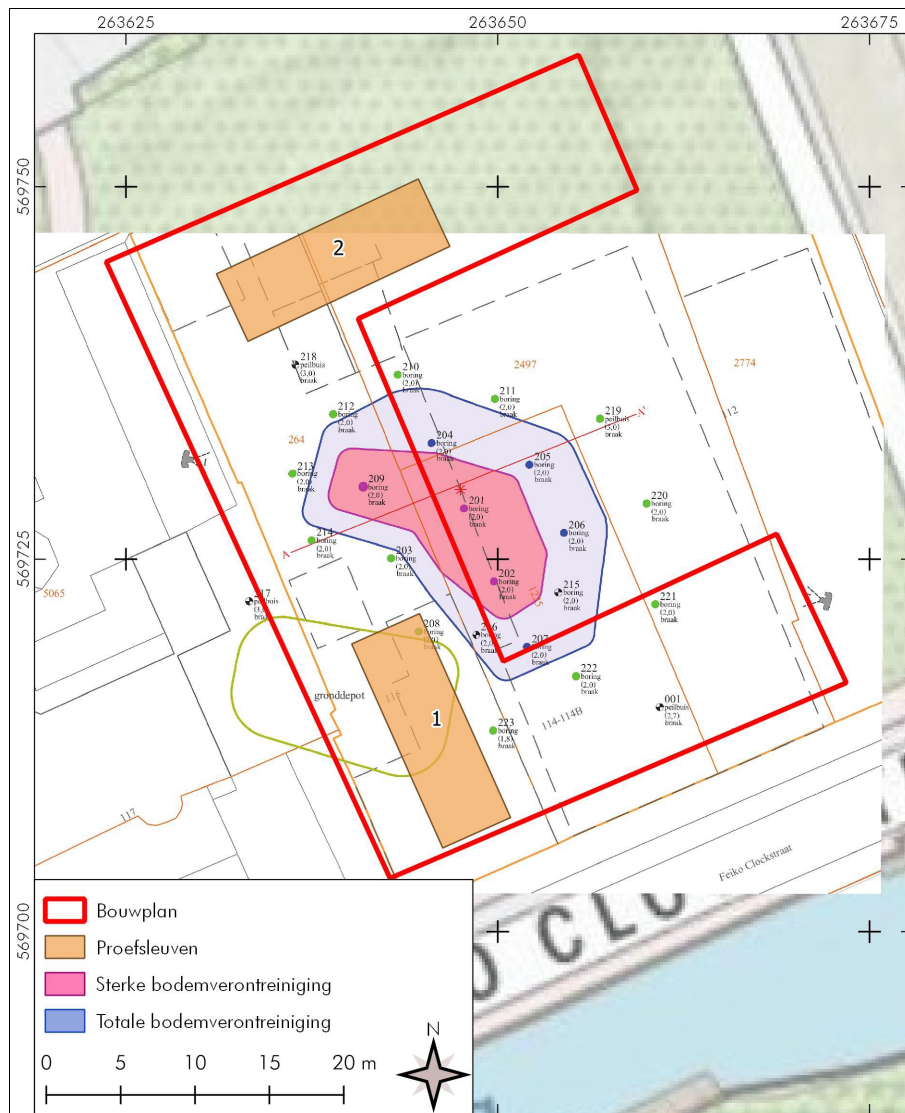
In 2017-2018 is bij bodemkundig onderzoek bodemverontreiniging vastgesteld voor een deel van het terrein (Peeters 2018, als bijlage toegevoegd aan het Programma van Eisen: Van der Heul 2019). Deze verontreiniging overlapt deels met het bouwkei. Om niet in de verontreinigde grond te graven zijn er twee proefsleuven aangelegd, buiten de verontreinigde grond (Figuur 2). De proefsleuven zijn optimaal aangelegd om de oude bewoningsresten van Oude Pekela te vinden, alsmede de resten van de oude bewoningslaag (cultuurpakket) die bij het booronderzoek werd ontdekt (Bongers 2019).

In december 2019 is door De Steekproef bv een Programma van Eisen opgesteld (Van der Heul 2019). Het voorliggend rapport bevat de resultaten van het proefsleuven-onderzoek dat in februari 2020 door De Steekproef bv is uitgevoerd. Het doel van dit waarderende proefsleuvenonderzoek (IVO-P, protocol 4003) is om vast te stellen of er een behoudenswaardige archeologische vindplaats aanwezig is in het plangebied. Als archeologische resten aanwezig zijn, wordt vastgesteld waar zij zich bevinden en wat hun aard, ouderdom, diepteligging en gaafheid is.

Figuur 1. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Uitsnede van de topografische kaart met de locatie van het plangebied (rode stip). Bron: opentopo.nl.

Het veldwerk is door drs. C.R.C. Schamp (senior KNA-archeoloog) en mevr. M. Wieske (student Archeologie Rijksuniversiteit Groningen) en is uitgevoerd conform het PvE en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1.

Figuur 2. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Plangebied met de bodemverontreiniging en locatie van de uitgevoerde proefsleuven (bron: Peeters 2018).

In het PvE (Van der Heul 2019) zijn de volgende onderzoeksvragen voor dit onderzoek opgesteld:

Onderzoeksvragen proefsleuvenonderzoek:

- Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?
- Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?
- Wat is de gaafheid van de sporen?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen?
- Indien er geen archeologische resten worden aangetroffen, kan hier een verklaring voor worden gegeven?
- Kunnen er resten worden gerelateerd aan de beginperiode van Oude Pekela (16^e/17^e eeuw)?
- Indien er vondsten worden gedaan buiten de archeologische verwachting (late middeleeuwen en nieuwe tijd), wat is dan de datering en tot welke vondsttypen en categorieën behoren zij?
- Indien er sporen worden aangetroffen buiten de archeologische verwachting (late middeleeuwen en nieuwe tijd), wat is dan de aard en datering hiervan? Kunnen er structuren worden herkend?
- Op basis van de resultaten wordt een waardestelling (d.m.v. een scoretabel) opgesteld om de behoudenswaardigheid van de vindplaats vast te stellen. Hieruit volgt een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

1.1 Ligging van het plangebied (KNA 4: LS01, LS02)

Het plangebied ligt aan de Feiko Clockstraat 112-115 in het centrum van Oude Pekela (zie Figuur 1). Tot enkele jaren geleden stonden er nog gebouwen in het plangebied. Na de sloop van deze panden lag het terrein braak. Uit bodemkundig onderzoek is gebleken dat een deel van het terrein is verontreinigd met minerale olie (zie Figuur 2; Peeters 2018). Het plangebied was ten tijde van het onderzoek braakliggend (Figuren 3 en 4).

Figuur 3. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Luchtfoto van het plangebied met de omgeving. Het plangebied is rood omlijnd, het bouwplan is licht groen ingevuld (bron: Google Earth).

Figuur 4. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Foto van de veldwerkzaamheden in put 1 in februari 2020. De foto is genomen richting het noordoosten.

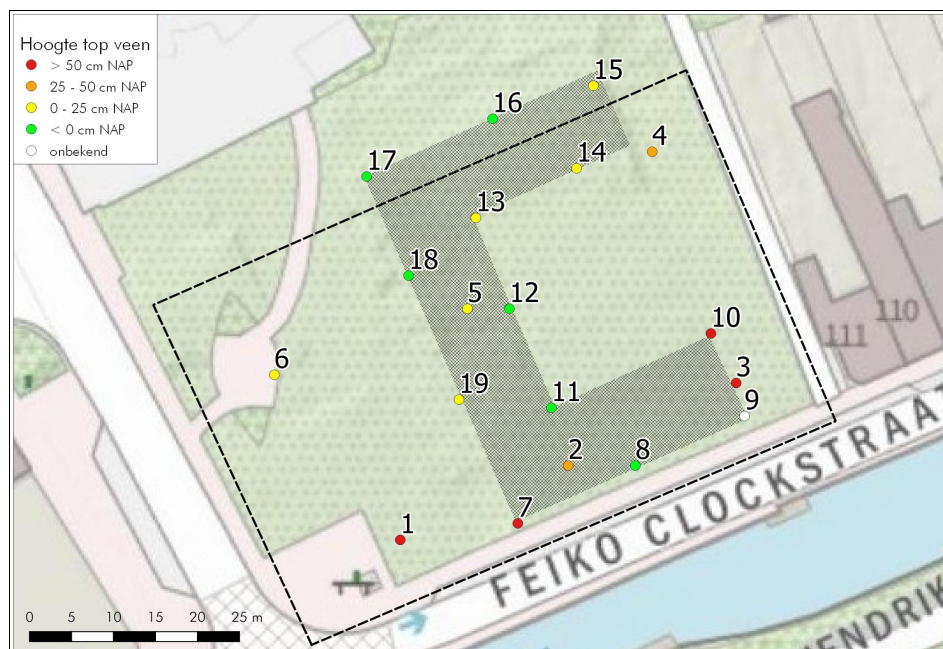
2. Vooronderzoek (KNA 4.1: LS06)

Voor dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van het rapport van het archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO-O) (Verkennde en Karterende Fase) dat voor plangebied Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115 is uitgevoerd (Bongers 2019; Figuur 5). Tijdens het booronderzoek is de top van het dekzand waargenomen op 1,7 meter beneden maaiveld. Op het zand is een laag onverstoord veen gevonden waarop een cultuurpakket ligt met een gemiddelde dikte van ongeveer één meter.

Dit cultuurpakket (oude bewoningslaag) leek tijdens het booronderzoek al grotendeels geroerd te zijn geraakt in de twintigste of éérentwintigste eeuw (Bongers 2019). Met het booronderzoek kon echter niet worden uitgesloten dat onderin het cultuurpakket (oude bewoningslaag) nog andere bewoningslagen en/of grondsporen bewaard waren gebleven uit de vroegste bewoningsperiode van Oude Pekela. Het booronderzoek leverde vondsten op uit de zeventiende eeuw, aanwijzingen voor bewoning in de begintijd van Oude Pekela.

Op basis van het booronderzoek werd aanbevolen om geen bodemingrepen te ondernemen die dieper reiken dan een halve meter beneden maaiveld. Als voor realisatie van de nieuwe woningen dieper graafwerk nodig was, kon het mogelijk een oplossing zijn om het terrein vooraf iets op te hogen. Als ophoging geen optie was, werd geadviseerd om het terrein nader te onderzoeken met behulp van proefsleuven (Bongers 2019). Het doel daarvan was om vast te stellen of er in het plangebied inderdaad archeologische resten liggen uit de begintijd van Oude Pekela, zo ja in welke mate deze bewaard gebleven zijn en wat de waarde ervan is.

Naast dit onderzoek (Bongers 2019) is het Programma van Eisen (PvE) gebruikt (Van der Heul 2019). De overgenomen gegevens uit het voorgaande onderzoek in plangebied en het PvE zijn cursief weergegeven en zo nodig aangevuld. De gebruikte bronnen voor het bureauonderzoek zijn opgenomen in de literatuurlijst aan het einde van dit rapport. Voor de archeologische periode-indeling wordt verwezen naar Appendix I.

Figuur 5. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Overzicht van de boorlocaties van het onderzoek dat in 2019 is uitgevoerd (Bongers 2019). Het plangebied is met de zwarte onderbroken lijn aangegeven. De punten met nummers geven de boringen weer.

2.1 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04)

"Het plangebied ligt in het Drents-zandgebied. Vanaf omstreeks 2750 vC raakte het dekzandgebied bedekt door een uitgestrekt veenmoeras. In dit veenmoeras stroomde in de omgeving van het plangebied een veenrivier, de Pekel Aa. Het veen is door latere turfwinning grotendeels verdwenen, hierdoor is het oorspronkelijke dekzandreliëf voor een deel weer zichtbaar in het maaiveld buiten het dorp. Op de geomorfologische kaart en de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd in verband met de ligging binnen de bebouwde kom."

(Bongers 2019)

"De resultaten van het booronderzoek bevestigen dat de ondergrond van het plangebied uit dekzand bestaat met hierop een laag onverstoord veen. Op het veenpakket ligt een cultuurpakket/oude woonlaag met een gemiddelde dikte van ongeveer één meter. Dit pakket leek grotendeels te zijn geroerd tijdens de twintigste of éérentwintigste eeuw, maar mogelijk konden onderin bewoningslagen en grondsporen bewaard zijn gebleven uit de vroegste bewoningsperiode van Oude Pekela."

(Bongers 2019)

De NAP hoogte van het plangebied is circa varieert tussen 1,6 en 2,4 meter beneden NAP. Doordat het veen door turfwinning inmiddels grotendeels weg is, laat het maaiveld buiten het dorp weer het oude dekzandreliëf zien (zie Figuur 6). Binnen het dorp is het reliëf kunstmatig.

Figuur 6. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Hoogtekaart gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland 2. Het plangebied is rood omlijnd. De hoogtes zijn in meters ten opzichte van NAP (bron: pdok.nl).

2.2 Archeologie (KNA 4.1 LS04)

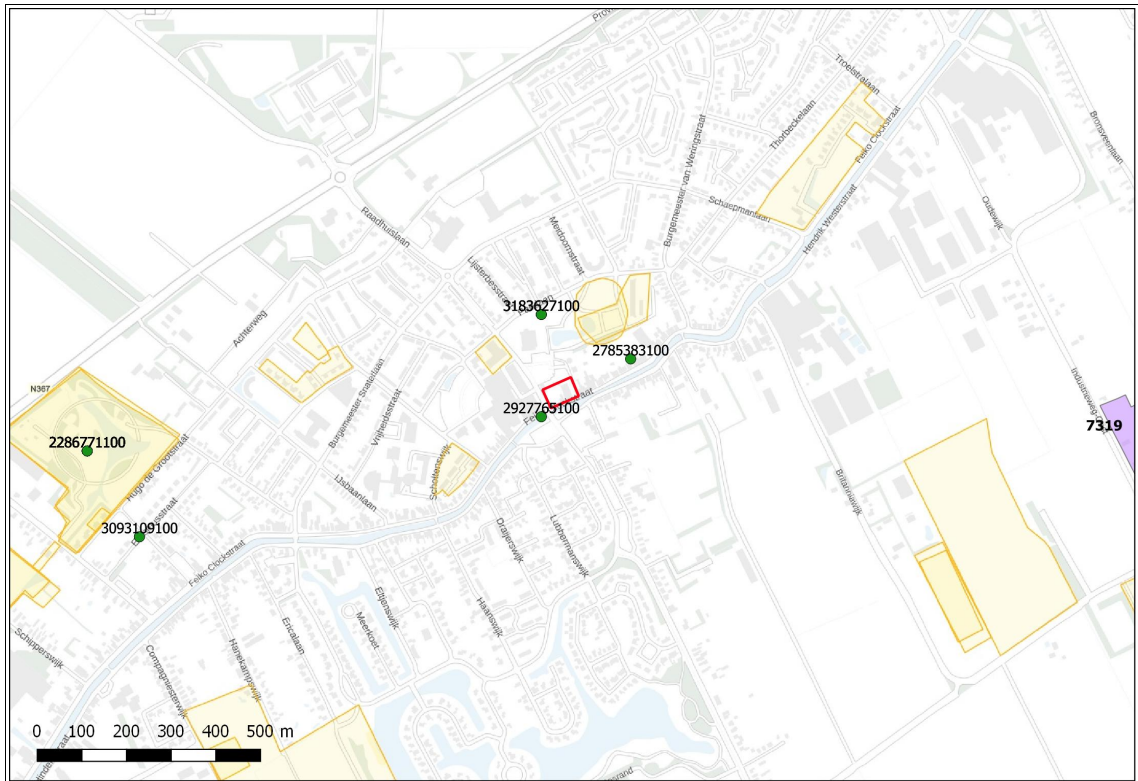
"In Tabel 1 is een overzicht gegeven van de archeologische waarden rondom het plangebied (Figuur 7). Ten noordoosten van het plangebied is een T-bijl van een gewei (2785383100) daterend uit het mesolithicum tot midden neolithicum A gevonden. Vlak ten zuidwesten is een brok gespleten zandstenen gevonden met brandsporen (2927765100). Dit brok dateert uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd. Ten noorden van het plangebied is een scherp kogelpotaardewerk gevonden uit de late middeleeuwen (3183627100)."

"Uit de nabije omgeving zijn vijf onderzoeksmeldingen bekend. Bij een booronderzoek (2085753100, Tulp 2003) ten noordoosten van het plangebied werden aanwijzingen voor podzolvorming aangetroffen. Voor eventueel verdere werkzaamheden werd een archeologische waarneming geadviseerd. In 2008 is een bureauonderzoek (2216324100) gedaan op deels dezelfde locatie, verder archeologisch onderzoek werd niet uitgevoerd. Aan de Scholtenswijk, ten westen van het plangebied, is ook een bureauonderzoek (2216584100) uitgevoerd zonder vervolgonderzoek. Een potentieel archeologisch onderzoek (2456555100, Schorn 2014) zou aan de Raadhuislaan 47 hebben moeten plaatsvinden. Het terrein was echter al ontgraven voordat het onderzoek kon worden gedaan. Het laatste onderzoek betreft het voorafgaand bureau- en booronderzoek (4670333100, Bongers 2019) aan de Feiko Clockstraat."

(Van der Heul 2019)

Tabel 1. Archeologische waarden rondom het plangebied, voor de ligging zie Figuur 7.

Zaaknummer	Omschrijving	Datering
7319	haardkuil met rode oker en honderden stuks vuursteen	mesolithicum
2286771100	houtschoor van dennenhout gevonden bij archeologisch booronderzoek	onbekend
2785383100	T-bijl van gewei	laat mesolithicum – midden neolithicum A
2927765100	brok gespleten zandsteen met brandsporen	late middeleeuwen – nieuwe tijd
3093109100	scherp aardewerk	late middeleeuwen – nieuwe tijd
3183627100	kogelpot aardewerk	late middeleeuwen

Figuur 7. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Archeologische kaart van de omgeving van het plangebied. De groene stippen zijn locaties van archeologische vondsten. De gele terreinen zijn in het verleden archeologisch onderzocht. Het plangebied is rood omlijnd. Voor beschrijvingen van de meldingen zie Tabel 1. Bron: Archis 3.

2.3 Historische geografie (KNA 4.1: LS03)

Hieronder volgt een citaat uit het bureauonderzoek (Bongers 2019) met de belangrijkste feiten met betrekking tot de historische geografie van het plangebied:

“Over de turfwinning staat in de toelichting op blad 13 van de bodemkaart (1980): 'In de 17e eeuw kwamen de meer systematische verveningen op gang als gevolg van de grotere behoefte aan brandstof door de toegenomen bevolking en de welvaart. De eerste grote, systematische vervening ging uit van een groep burgers, waarvan Feiko Klock de hoofdpersoon was. Klock c.s. kochten in 1599 van de Winschoter eigenerfden circa 750 hectare veengrond langs de Pekel Aa. Voor het vervoer van de turf was uitdieping en verbreding van de Pekel Aa noodzakelijk.' In 1635 kocht de stad Groningen de grond en stichtte er een kerk en een school (Van Berkel & Samplonius 1995). Op de kadasterkaart van 1811-1832 is het plangebied bebouwd. Er stonden zes woningen die uitkeken over het Pekelerhoofddiep / de Pekel Aa. De brug naar de Wedderweg aan de overkant van het water lag destijds nog bij het plangebied. Op kaarten tot en met 1960 blijft de brug daar. Op de kaart uit 1960 staat voor het eerst de Raadhuislaan die zuidwestelijk langs het plangebied loopt. In het verlengde van deze weg is in de jaren '60 van de twintigste eeuw een nieuwe brug gebouwd zuidwestelijk van de oude. De kaart van 2016 en de foto van Google Streetview tonen de bebouwing voorafgaand aan de sloop. Aan de Feiko Clockstraat stonden vier huizen. Van noordoost naar zuidwest waren dat een restaurant, een kledingwinkel, een kringloopwinkel en een kapsalon. Aan de Raadhuislaan stonden twee gebouwen. Het zuidelijke van de Rabobank lag volledig binnen de grenzen van het plangebied, het noordelijk van de ABN-AMRO-bank lag er deels in. Deze twee gebouwen lijken voor het eerst te worden weergegeven op kaarten uit 1960 en 1971.”

(Van der Heul 2019)

“Als toevoeging op het bovenstaand kan worden vermeld dat op de 'Caerte van de Peeckel en de Peeckel veenen' van Egbert Haubois uit 1647 er bebouwing aanwezig is ter plaatse van het plangebied. In Figuur 8 is de locatie van het plangebied bij benadering weergegeven op een uitsnede van deze kaart.”

(Van der Heul 2019)

Figuur 8. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Uitsnede van de kaart van Haubois uit 1647. Het plangebied is bij benadering weergegeven. Bron: Beeldbank Groningen.

2.4 Archeologische verwachting (KNA 4.1: LS05)

Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

Het aardewerk dat tijdens het booronderzoek is gevonden dateert voornamelijk uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd. Oude Pekela is ontstaan tegen het einde van de 16^e eeuw. De vondsten wijzen dan ook op mogelijke bewoningsresten uit de beginperiode van Oude Pekela.

Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Het is nog onbekend of er een vindplaats aanwezig is. De begrenzing is daarom nog niet te bepalen.

Structuren en sporen

Sporen van de eerste bewoningsperiode van Oude Pekela (16^e en 17^e eeuw) kunnen onder meer bestaan uit funderingsresten, putten, greppels en paalsporen.

Artefacten: anorganisch

Verwachte anorganische artefacten zijn voornamelijk aardewerk (inclusief bouw materiaal), metaal, natuursteen en glas.

Artefacten: organisch

Organische artefacten kunnen bestaan uit houtskool, (verbrand) menselijk en dierlijk bot. In de delen van het plangebied met een intacte veenbodem is de verwachting voor niet verbrand organisch materiaal in hoog.

Archeozoölogische, botanische en fysisch-antropologische resten

Verbrande dierenbotten en macroresten (bv. verkoolde zaden en granen) of dierenbotten/macroresten/pollen kunnen worden gevonden in grondsporen zoals beerputten, waterputten, afvalkuilen, vijvers en (gedempte) sloten. De verwachting voor niet verbrande paleo-ecologische resten is in dit soort sporen hoog.

Motivatie

Bij het booronderzoek zijn scherven aardewerk gevonden die dateren uit de 16^e en 17^e eeuw, oftewel de beginperiode van Oude Pekela. Omdat deze scherven afkomstig zijn uit een mogelijke bewoningslaag, die onder de recent verstoorde bovenlaag ligt, zijn er in deze laag mogelijk nog meer archeologische resten (sporen en vondsten) uit de beginperiode van Oude Pekela aanwezig.

Archeologische stratigrafie en diepte van de vondstlagen

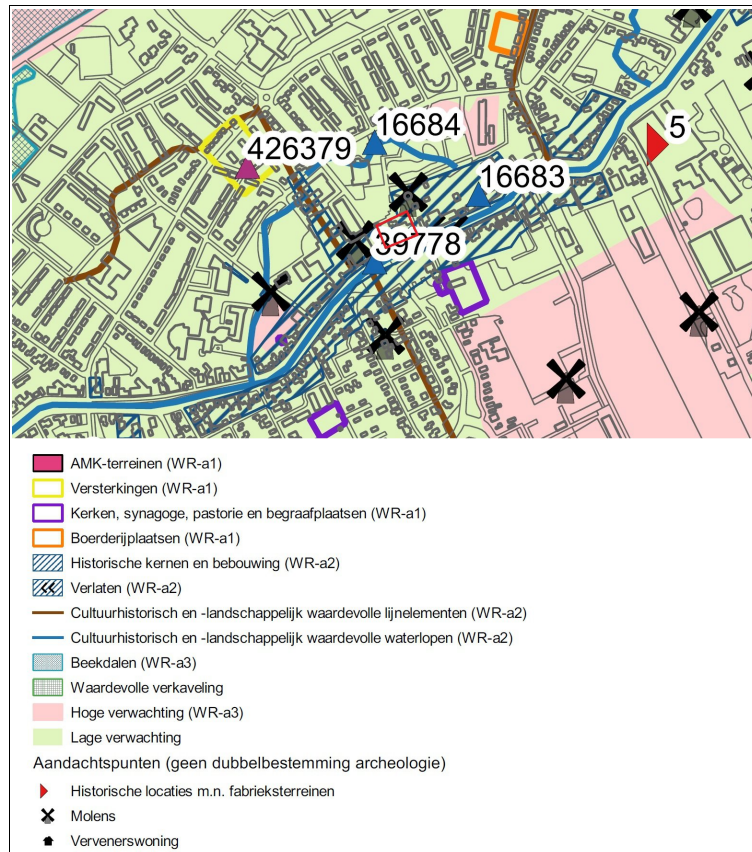
Archeologische waarden worden verwacht onder de verstoorde bovenlaag in de mogelijke bewoningslaag, vanaf circa 50 centimeter onder het maaiveld, tot maximaal de top van het natuurlijke veen (of dekzand).

Gaafheid en conservering

Bij enkele boringen was de bodem diep verstoord. Enkele delen van het plangebied zullen niet meer gaaf zijn als gevolg van de latere bebouwing en sloop.

2.5 Beleid

Op de archeologische beleidskaart ligt het plangebied in een zone die met een blauwe arcering wordt aangegeven (Figuur 9). Deze staat voor 'historische kernen en bebouwing (WR-a2)'. Hiervoor geldt als beleid dat archeologisch onderzoek nodig is bij ingrepen groter dan honderd vierkante meter en dieper dan veertig centimeter.

Figuur 9. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: uitsnede beleidskaart (De Jong & Van der Mei 2016).

Op de kaart van het bestemmingsplan: Oude Pekela (vastgesteld 2014-04-29; NL.IMRO.0765.02BP00012010-0301) geldt voor het plangebied dubbelbestemming Waarde Archeologie 2 (Figuur 10).

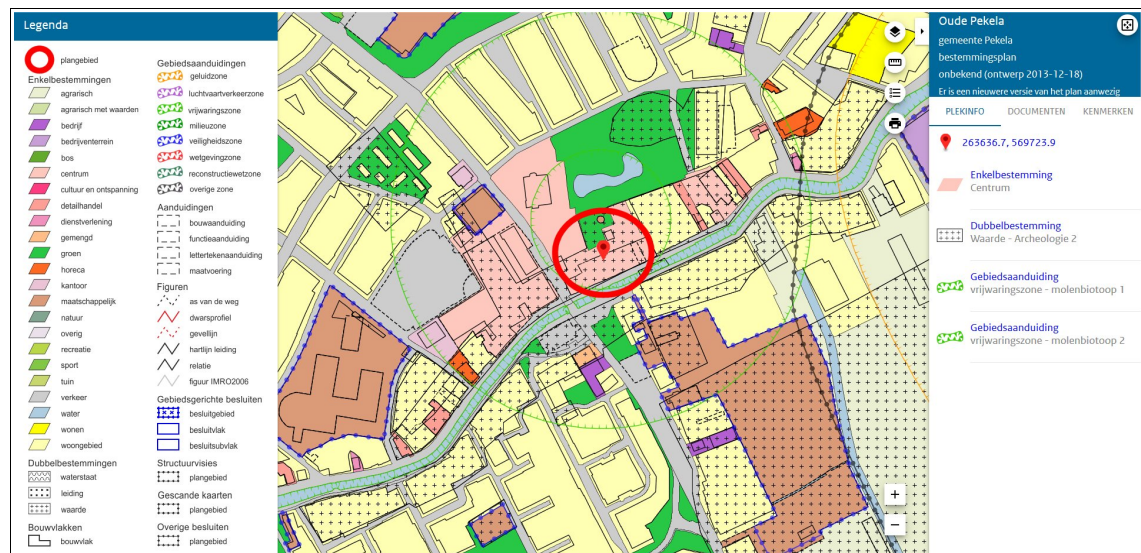
Voor gebieden met dubbelbestemming Waarde Archeologie 2 geldt behoud van gebied van archeologisch belang. Voor bouwwerken met een oppervlak groter dan 100 m² is archeologisch onderzoek nodig.

Indien het oprichten van bouwwerken waarvoor vrijstelling wordt gevraagd wel kan leiden tot een verstoring van archeologisch materiaal kunnen burgemeester en wethouders de vrijstelling verlenen indien de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag kunnen worden verstoord in voldoende mate zijn vastgesteld en in voldoende mate is aangegeven op welke wijze de archeologische waarden worden bewaard en/of gedocumenteerd.

Indien blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meer voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:

- de verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden; en/of
- de verplichting tot het doen van opgravingen; en/of
- de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

Bij de beoordeling van het archeologisch onderzoek en het vrijstellingsverzoek laten burgemeester en wethouders zich adviseren door een senior archeoloog (conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie KNA 4.1).

Figuur 10. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Uitsnede van de kaart uit het bestemmingsplan Oude Pekela (vastgesteld 2014-04-29; NL.IMRO.0765.02BP00012010-0301). Het plangebied is globaal aangegeven met de rode ovaal. Voor het plangebied geldt: dubbelsbestemming Waarde Archeologie 2.

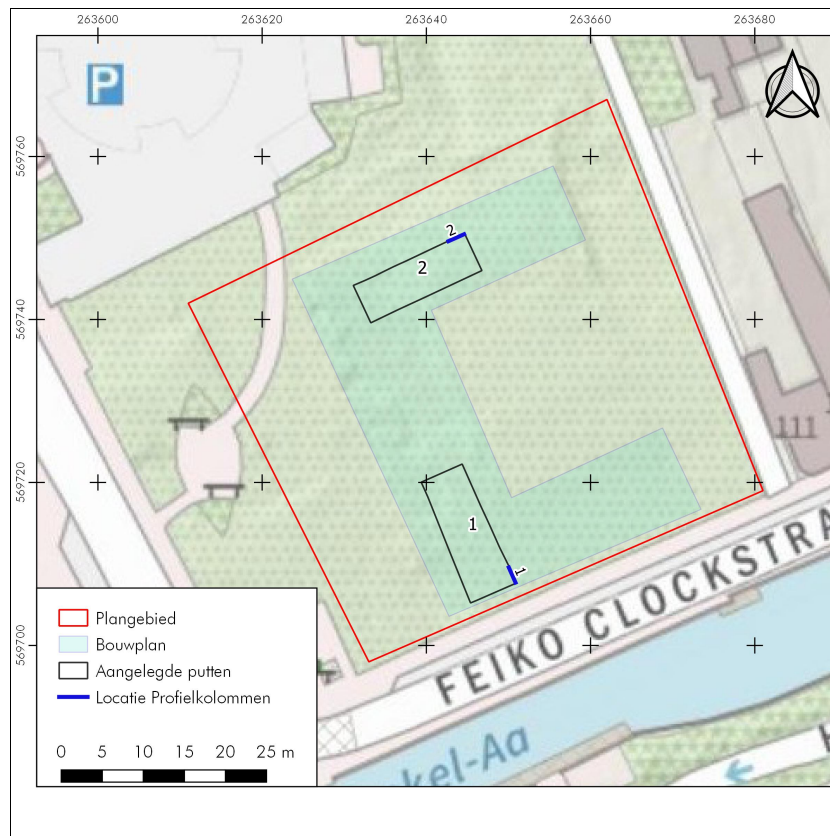
3. Veldonderzoek (KNA 4.1: VS05)

3.1 Werkwijze (KNA 4.1: VS01 en VS08)

Het onderzoek is uitgevoerd conform KNA 4.1 (Leidraad Inventariserend Veldonderzoek BRL 4000 protocol 4003) en het Programma van Eisen (Van der Heul 2019). Met het proefsleuvenonderzoek is meer dan 11 % (166 m²) van het totale oppervlak van het plangebied (van ongeveer 1500 m²) onderzocht (SIKB-BRL 4000 protocol 4003: IVOP; zie Figuren 2, 4, 11 en 12). De twee proefsleuven zijn aangelegd op aanwijzing van een senior KNA-archeoloog in het geplande bouwvlak.

De grond is in lagen van 5-10 centimeter afgegraven waarbij gelet is op vondstconcentraties en grondsporen. Het vlak is tot in het natuurlijke veen aangelegd. De maximale aanlegdiepte was 158 centimeter beneden het huidige maaiveld. Op dit niveau zijn nog recente verstoringen waargenomen. Omdat de geplande verstoringdieptes zullen reiken tot circa 100 centimeter beneden maaiveld, is het vlak minimaal aangelegd tot op 120 centimeter beneden maaiveld (met een veiligheidsmarge van 20 centimeter). Tijdens de aanleg van de vlakken is de grond met een metaaldetector onderzocht. De vlakken en sporen zijn digitaal vastgelegd. Verspreid over de lengte van iedere sleuf zijn profielkolommen aangelegd en gedocumenteerd om de bodemgesteldheid te beschrijven. In totaal zijn twee profielkolommen aangelegd en gedocumenteerd (Figuren 11 en 16). In put 1 is één profielkolom gedaan (Figuur 11: Profiel 1); in put 2 is ook één kolom gedocumenteerd (Figuur 11: Profiel 2).

Alle werkzaamheden zijn conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.1) en het vooraf opgestelde PvE (Van der Heul 2019) uitgevoerd.

Figuur 11. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Ligging van de aangelegde putten (zwart) met de locaties van de gedocumenteerde profielkolommen (blauw).

Figuur 12. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Aanleg van proefsleuf 1. De foto is genomen richting het noordwesten.

Het doel van het archeologisch proefsleuvenonderzoek is het vaststellen van een behoudenswaardige archeologische vindplaats in het plangebied (Van der Heul 2019).

Proefsleuvenonderzoek

De proefsleuven zijn aangelegd met behulp van een graafmachine met een gladde bak (zie Figuur 12). De graafwerkzaamheden zijn uitsluitend uitgevoerd bij aanwezigheid en op aanwijzing van een senior KNA-archeoloog. De proefsleuven zijn laagsgewijs aangelegd tot op een diepte waar grondsporen konden worden aangetroffen en tot in de top van het natuurlijke veen. De bovengrond is in lagen van vijf tot tien centimeter afgegraven waarbij gelet is op vondstconcentraties en (doorschemerende) grondsporen. Er is per proefsleuf één goed leesbaar vlak aangelegd, tot in de natuurlijke, ongestoorde bodemlaag (veen). Daarnaast is in elke put één controle-boring gezet om te bepalen op welke diepte de top van de C-horizont zich bevond. Tijdens de aanleg van de vlakken is de grond (ook de stort) met een metaaldetector onderzocht. De hoekpunten van de proefsleuven zijn ingemeten met een rtk-GPS. Op basis van deze meetpunten zijn de vlakken met de (recente) sporen in het veld handmatig ingemeten (met meetlinten). In de proefsleuven zijn twee profielkolommen afgestoken (Figuur 11). Het documenteren van de profielkolommen is conform KNA 4.1 gebeurd.

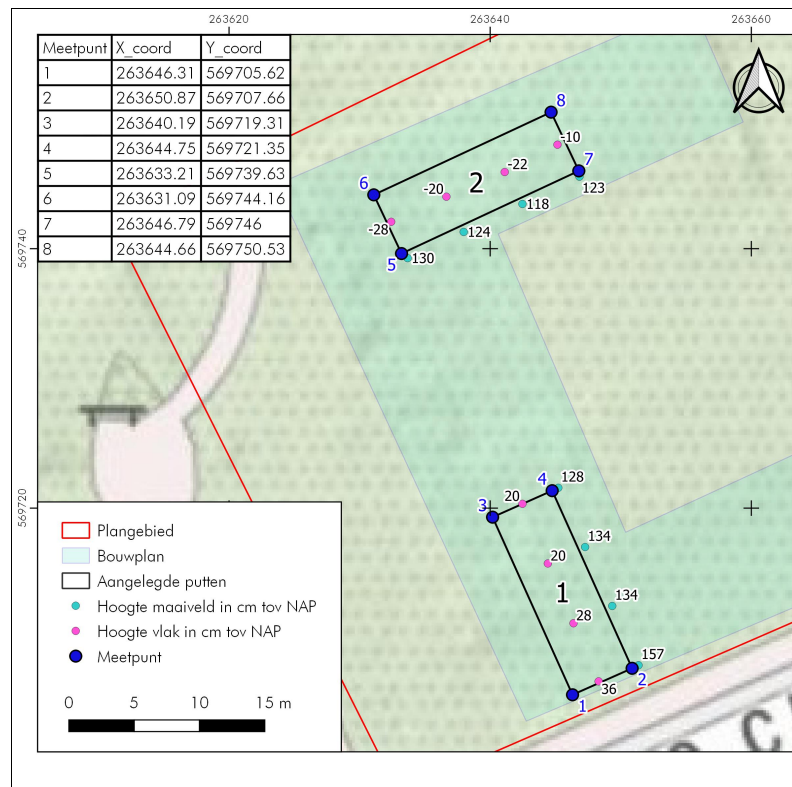
4. Resultaten van het onderzoek (KNA 4.1: VS05, OS11, OS14, OS15, OS16, SP02)

In het plangebied werden sporen verwacht van de eerste bewoningsperiode van Oude Pekela (16^e en 17^e eeuw), alsmede de resten van de oude bewoningslaag (cultuurpakket). Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats (meer) aanwezig is. In de sleuven bleek geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen. In beide sleuven is de mogelijk oude bewoningslaag (cultuurpakket), vermengd geraakt met recentere lagen. Tot op aanzienlijke dieptes (140 centimeter beneden maaiveld) is plastic waargenomen in de verstoorde lagen. Doordat de verstoorde laag (recent) vermengd is geraakt met de oudere lagen zijn in dit pakket vondsten gedaan waaronder aardewerk uit de nieuwe tijd (vanaf de late zestiende eeuw en jonger). Tijdens het booronderzoek werd deze laag met vondsten ontdekt en is deze geïnterpreteerd als oude bewoningslaag (cultuurpakket; Bongers 2019). Met het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat de oude bewoningslaag (cultuurpakket) niet meer intact is en dat in het plangebied geen archeologische sporen (meer) aanwezig zijn. De Steekproef bv heeft na de veldwerkzaamheden een selectievoorstel gedaan om na het proefsleuvenonderzoek verder geen vervolgonderzoek te ondernemen en het terrein vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Op 11 februari 2020 werd het archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. De locaties van de proefsleuven staan weergegeven in Figuren 2 en 11; de administratie van de proefsleuf wordt opgesomd in Tabel 2. De oppervlakte van de geplande proefsleuven bedroeg 150 m² (Figuur 2). De omvang van het totaal aangelegde vlak, na het uitgraven van de putten is 166 m² (meer dan 11 % van de totale oppervlakte van het plangebied). De NAP-hoogten, coördinaten, alsmede de locatie van de proefsleuven is weergegeven in Figuur 13. Voor de ligging van de Profielkolommen wordt verwezen naar Figuur 11.

Tabel 2: Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Overzicht van de administratie

Put	Omvang in m ²	Lengte in meters	Spoornummers	Vondstnummers	Profielkolom
1	91 m ²	15	S1000, S999 en S 1t/m S4	V1 t/m V5	P1
2	75 m ²	15	S1000, S999 en S5	V6 t/m V9	P2
Totaal:	166 m ²	30	7 (=N)	9 (=N)	2 (=N)

Figuur 13. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Overzicht van de NAP-hoogten, coördinaten, alsmede de locatie van de proefsleuven. De hoogten naast de putten zijn de NAP- hoogten van het maaiveld.

4.1 Beschrijving van de proefsleuven

De proefsleuven zijn optimaal aangelegd om de oude bewoningsresten van Oude Pekela te vinden, alsmede de resten de oude bewoningslaag (cultuurpakket) die bij het booronderzoek werd ontdekt (Bongers 2019; Figuur 2).

Proefsleuf 1 had de oriëntatie noordwest – zuidoost en proefsleuf 2 noordoost – zuidwest. De maximale breedte per proefsleuf is vijf meter en de lengte vijftien meter (Figuur 13).

Vlakken

De bovengrond is in lagen van vijf tot tien centimeter afgegraven waarbij gelet is op vondstconcentraties en (doorschemerende) grondsporen. Er is één goed leesbaar vlak aangelegd tot in het natuurlijke veen (Figuur 14). De maximale aanlegdiepte was 158 centimeter beneden het huidige maaiveld. Op dit niveau zijn nog recente verstoringen waargenomen. Omdat de geplande verstoringdieptes zullen reiken tot circa 100 centimeter beneden maaiveld, is het vlak minimaal aangelegd tot op 120 centimeter beneden maaiveld (met een veiligheidsmarge van 20 centimeter). Daarnaast is in elke put één controle-boring gezet om te bepalen op welke diepte de top van de C-horizont zich bevond.

Figuur 14. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Situatie tijdens de aanleg van put 2.

Voor de documentatie en beschrijving van de natuurlijke lagen in vlak 1 is Spoornummer S1000 uitgegeven (Figuur 16). Spoor S1000 is de ongestoorde veenlaag: donkerbruin, kleimineraalarm veen. In vlak 1 (in beide putten) is deze ongestoorde laag aanwezig, met hierin de sporen van recente verstoringen (Figuur 16 en zie Hoofdstuk 4.3).

4.2 Bodemopbouw

Profielkolommen

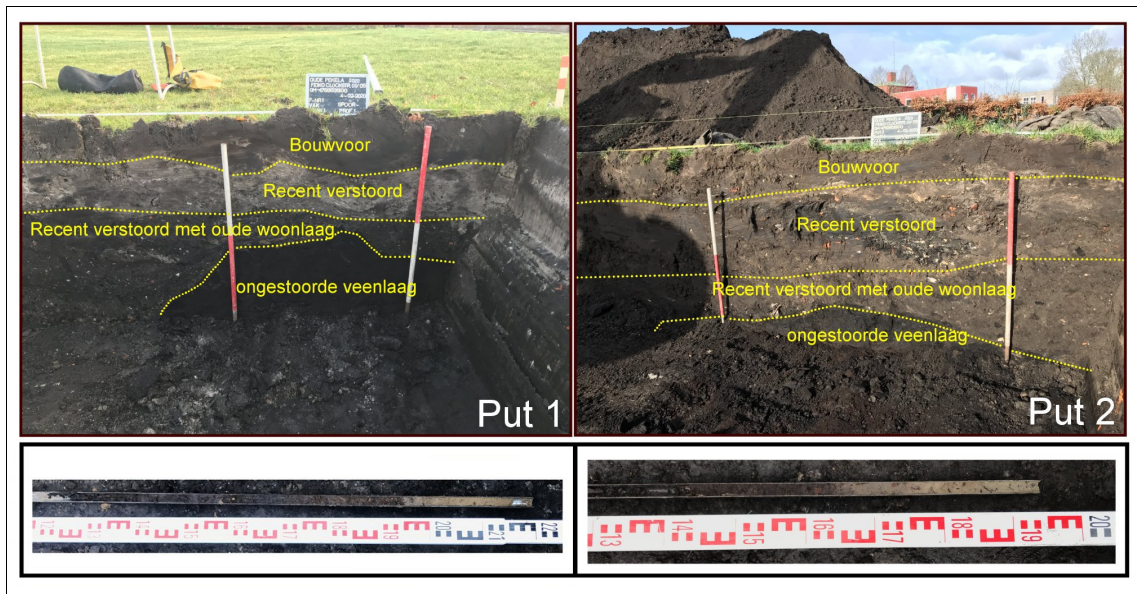
Er zijn twee profielkolommen gedocumenteerd. De locaties van de profielkolommen zijn weergegeven in Figuur 11. De bodemopbouw is niet meer intact. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt.

De opbouw van de bodem is als volgt (Figuur 15): de bovenlaag bestaat uit circa 50 tot 30 centimeter bouwvoor: donkerbruingrijs, sterk zandig veen met veel baksteenpuin en plastic. Onder de bouwvoor is een verstoringspakket aanwezig dat reikt tot een diepte van 60 centimeter beneden maaiveld. Dit pakket bestaat uit sterk siltig, gevlekt zand met veen- en zandbrokken, baksteenpuin en plastic. Onder het recent verstoorde pakket is nog een verstoringspakket waargenomen dat vermengd is geraakt met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) en is waargenomen tot op circa 100 centimeter beneden maaiveld. De diepere ingravingen, die tijdens de aanleg van de vlakken zichtbaar werden, zijn als (recente) sporen in de natuurlijke ongestoorde veenlaag in vlak 1 ingemeten (Figuur 16). De laag bestaat uit donkerbruingrijs, sterk zandig veen met veen- en kleibrokken, mortel en baksteenpuin. Op meerdere plekken is in deze laag plastic waargenomen. In dit pakket zijn archeologische vondsten gedaan.

In vlak 1 in de proefsleuven 1 en 2 zijn zeven spoornummers uitgedeeld, waarmee deze laag is aangeduid (zie Hoofdstuk 4.3). Onder de verstoorde lagen is de natuurlijke, ongestoorde veenlaag aanwezig, bestaande uit donkerbruin, kleimineraalarm bosveen. In elke put is één controle-boring gezet om te bepalen op welke diepte de top van de C-horizont zich bevond. In put 1 bevindt deze zich op 195 centimeter beneden maaiveld (0.38 meter beneden NAP) en in put 2 op 165 centimeter beneden maaiveld (0.42 meter beneden NAP). In de top van het dekzand is geen verbruiningslaag of podzolbodem waargenomen. Het dekzand bestaat uit lichtgeel, zwak siltig, matig fijn zand, met ijzervlekken.

Hieronder volgt een schematische opsomming van de bodembeschrijving met de diepteligging (in centimeters beneden maaiveld) van de aangetroffen bodemlagen in de proefsleuven (Figuur 15):

- 0 – 30 Bouwvoor (recent): donkerbruingrijs, sterk zandig veen met veel baksteenpuin en plastic;
- 30 – 60 Recent verstoorde laag: sterk siltig, gevlekt zand met veen- en zandbrokken, baksteenpuin en plastic;
- 60 – 100 Recent verstoorde laag vermengd met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket): donkerbruingrijs, sterk zandig veen met veen- en kleibrokken, mortel, baksteenpuin. Deze laag is tot in de natuurlijke ongestoorde veenlaag ingegraven en bevat archeologische vondsten;
- 100 – 185 Veen: bruin, mineraalarm veen, bosveen;
- 185 – 200 C-horizont: lichtgeel, zwak siltig, matig fijn zand, met ijzervlekken.

Figuur 15. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Profielkolom 1 (put 1: links) en profielkolom 2 (put 2: rechts) met de aangetroffen bodemlagen (zie Hoofdstuk 4.2). In put 1 (links) is met een controle-boring vastgesteld dat de top van het dekzand zich bevindt op 195 centimeter beneden maaiveld en in put 2 (rechts) op 165 centimeter beneden maaiveld.

4.3 Sporen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn voor de documentatie en beschrijving van de sporen 6 spoornummers uitgegeven (Figuur 16 en Appendix III). Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats (meer) aanwezig is. In de sleuven bleek geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen.

In beide sleuven is de mogelijk oude bewoningslaag (cultuurpakket), vermengd geraakt met recentere lagen. Tot op aanzienlijke diepte (140 centimeter beneden maaiveld) is plastic waargenomen in de verstoorde lagen. Doordat de verstoorde laag (recent) vermengd is geraakt met de oudere lagen zijn in dit pakket wél vondsten gedaan waaronder aardewerk uit de nieuwe tijd (vanaf de late zestiende eeuw en jonger).

Figuur 16. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Resultaten proefsleuvenonderzoek. Alle-Sporen-Kaart putten 1 en 2.

Vanaf het niveau waarin zich archeologische sporen konden aftekenen, direct onder de bouwvoor is het vlak laagsgewijs, in delen van 5 centimeter verdiept voor de aanleg van het vlak tot in de top van de ongestoorde veenlaag (Figuur 17).

Figuur 17. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Foto van het aangelegde vlak 1 in Put 2.

De aangetroffen (recente) sporen (S1 t/m 5 en S999; Figuur 16) kunnen worden onderverdeeld in twee groepen en zullen per categorie in de onderstaande paragraaf worden beschreven:

- Recent verstoorde laag vermengd met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket: S1, S3, S4 en S5);
- Recente verstoringen (S2 en S999).

Recent verstoorde laag vermengd met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket)

In beide sleuven is de mogelijk oude bewoningslaag (cultuurpakket), vermengd geraakt met recentere lagen en verrommeld waargenomen (Figuur 16: S1, S3, S4 en S5). Tot op aanzienlijke dieptes (140 centimeter beneden maaiveld) is plastic waargenomen in de verstoorde lagen. De diepte van deze verstoring slaag is niet overal gelijk: op sommige plekken is de grond dieper vergraven. Deze zones met verstoring waren in het vlak duidelijk waarneembaar, waren onregelmatig van vorm en zijn ingemeten (Figuur 16). Tijdens het veldonderzoek is een onderscheid gemaakt tussen de recent verstoorde laag, waarin de oude woonlaag (cultuurlaag) vermengd is geraakt en de recente verstoringen waarin géén kenmerken van de oude woonlaag waarneembaar waren. Beide verstoringstypen bevatten een grote hoeveelheid aan plastic (Figuur 18).

Figuur 18. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Foto van de wand van Put 2 met plastic in alle aanwezige verstoorde bodemlagen.

Doordat de verstoorde laag (recent) vermengd is geraakt met de oudere lagen zijn in dit pakket vondsten gedaan waaronder aardewerk uit de nieuwe tijd (vanaf de late zestiende eeuw en jonger). Hoewel er geen archeologische sporen gevonden zijn, zijn er wel archeologische vondsten gedaan in dit pakket, die in verband kunnen worden gebracht met de eerste bewoningsperiode van Oude Pekela (16^e en 17^e eeuw).

Recente verstoringen

In totaal zijn vijf recente verstoringen (zonder vermenging met oude woongrond) in het vlak waargenomen. Aan deze sporen zijn twee spoornummers uitgedeeld: S2 en S999 (Figuur 16). In Put 1 gaat het om Spoor S2 met bruinigrij, gevlekt, sterk zandig veen met (bouw-)zandbrokken. In Put 2 zijn vier rechthoekige sporen waargenomen met bouwzand (Figuur 16: S999). Waarschijnlijk zijn deze sporen de restanten van de funderingen van de gesloopte voormalige (recente) bebouwing.

4.4 Het vondstmateriaal en selectievoorstel

Aardewerk en Metaal

Inleiding

De vondsten die zijn gedaan (aardewerk en metaal), bevatten informatie over de ouderdom en de aard van de vindplaats. Mogelijk geven ze ook informatie over de sociale status van de bewoners/gebruikers van de vindplaats. Al deze informatie draagt bij aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen zoals vastgelegd in het PvE (Van der Heul 2019). Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk en metaal. Een vondstenlijst is weergegeven in Appendix IV. Alle vondsten zijn ingemeten (Figuur 19). Het merendeel is aanlegvondst en alles komt uit de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket; Appendix IV en V). Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Alle vondsten zijn hierdoor zonder een duidelijke context gevonden. Er zijn geen vondsten uit archeologische sporen gedaan. Hierdoor is de waardering van de vindplaats laag, niet behoudenswaardig (zie Hoofdstuk 5).

Figuur 19. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: De resultaten van het proefsleuvenonderzoek met alle aangetroffen vondsten (Appendix IV).

Methode/Werkwijze

Alle artefacten zijn systematisch verzameld per spoor of per stratigrafische eenheid. Aanlegvondsten zijn verzameld in vakken van putbreedte bij 5 meter. De vondsten zijn gewassen, gedroogd, geteld en gesplitst.

Tijdens de uitwerking is het aardewerk gedetermineerd en beschreven waarbij gebruik wordt gemaakt van een aardewerkdeterminatie tabel (zie Appendix V). Per scherp is waar mogelijk het vormtype, bakseltype en oppervlaktebehandeling beschreven. Bij het vaststellen van het baksel wordt gekeken naar de wijze waarop een pot is gebakken (zuurstofrijk of -arm) en de toegepaste magering. Op basis van één of meerdere van deze kenmerken is getracht per vondstnummer een datering en functie vast te stellen. Tijdens het onderzoek is het aardewerk vergeleken met aardewerk dat is gevonden in dezelfde regio en dateert uit dezelfde periode. Hierbij wordt gekeken naar overeenkomsten en/of afwijkingen.

Aardewerk

In totaal zijn 40 fragmenten aardewerk gevonden (Tabel 3; Appendix V). Al het aardewerk is gevonden in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket; Appendix IV en V).

Tabel 3: Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: De aanwezige soorten aardewerk, de aantallen en de minimum aantallen eenheden per soort.

Aardewerksoort	Aantal
Roodbakkend	16
Witbakkend	3
Steengoed	5
Majolica	4
Pijpaardewerk	3
Industrieel aardewerk	4
Bouwmateriaal	5
Totaal	40

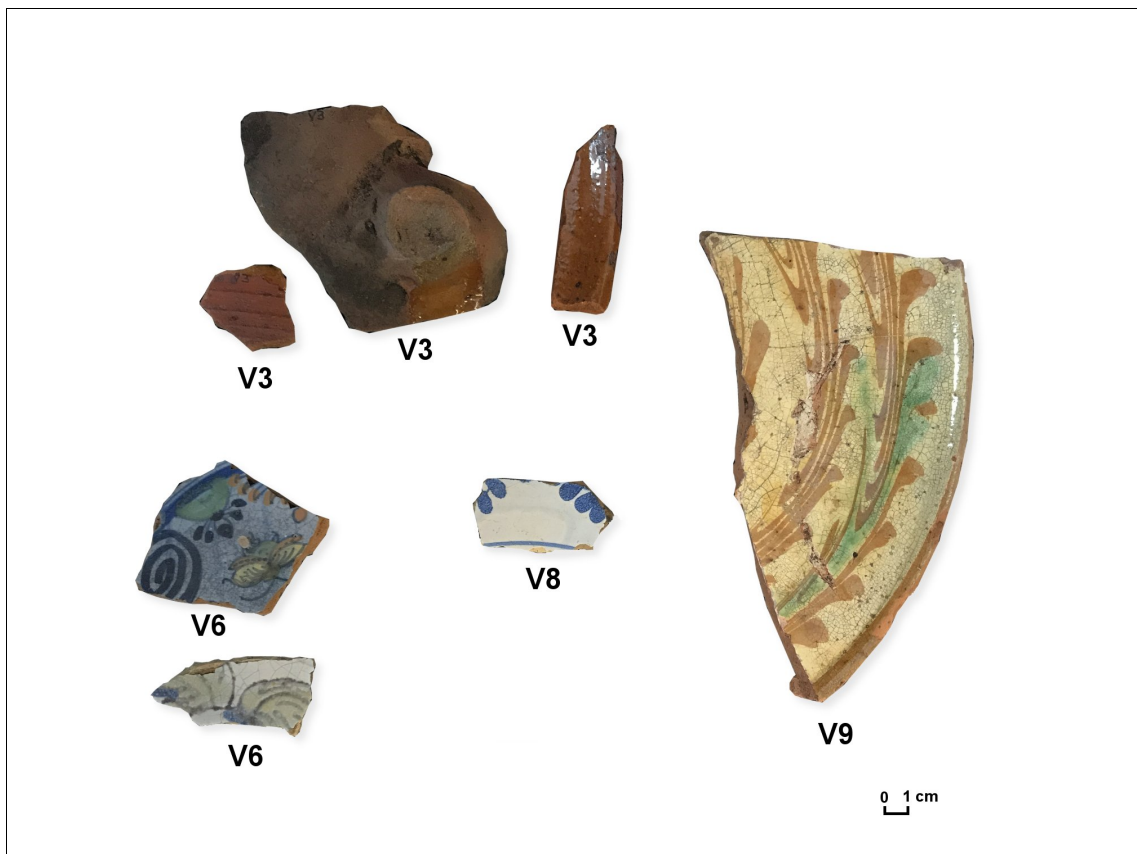
Al het gevonden aardewerk bestaat uit alledaags gebruiksaardewerk, te weten kook- en eetgerei. De meest voorkomende soort aardewerk is het roodbakkend aardewerk. Dit aardewerk komt voor vanaf de late middeleeuwen tot en met heden en speelt met name vanaf de vijftiende tot en met de achttiende eeuw een dominante rol binnen het dagelijks gebruiksaardewerk (bijvoorbeeld als borden: Figuur 20). Kenmerkend voor het roodbakkend aardewerk is de toepassing van loodglazuur. De aan- of afwezigheid van loodglazuur geeft ook informatie over de datering. Zes fragmenten roodbakkend aardewerk (Figuur 20) zijn van binnen voorzien van loodglazuur en aan de buitenkant alleen voorzien van een engobe en enkele vlekken loodglazuur (Figuur 20). Deze fragmenten dateren uit de vijftiende of de eerste helft van de zestiende eeuw. De oudste bewoning van Oude Pekela werd tot nog toe in de vroege zeventiende eeuw gedateerd. Deze vondsten duiden er op dat het plangebied mogelijk al eerder bewoond werd. Een eerdere vondst van enkele middeleeuwse scherven kogelpotaardewerk wees ook hierop (zie Hoofdstuk 2.2). Het overige roodbakkend aardewerk dateert vanaf de late zestiende eeuw tot en met de negentiende eeuw.

Naast roodbakkend zijn drie fragmenten witbakkend aardewerk gevonden, onder andere de bodem van een grote kom op een standring (Vondstnummer 6: V6 in Figuur 20). De fragmenten dateren uit achttiende of negentiende eeuw.

Kenmerkend voor majolica is de toepassing van tinglazuur op de bovenzijde van borden (de onderzijde is voorzien van loodglazuur). Het dateert vanaf de late zestiende tot en met de zeventiende eeuw. V6 bevat twee fragmenten van meerkleurig versierde borden die dateren uit de late zestiende of vroege zeventiende eeuw (Figuur 20). Ook voorzien van tinglazuur, maar veel jonger is het zogenaamde industrieel wit aardewerk. Hiervan zijn drie fragmenten gevonden, daterend uit de negentiende eeuw. Ook is één fragment industrieel porselein gevonden.

Het steengoed bestaat uitsluitend uit fragmenten van mineraalwaterflessen uit de late negentiende of vroege twintigste eeuw. Op één fragment (V8) is een deel van een stempel aanwezig bestaande uit een hoofdletter N met daarboven een kroon zichtbaar. Naast het gebruiks-aardewerk zijn fragmenten van kleipijpen en tegels gevonden. Het pijp-aardewerk bestaat uit twee steelfragmenten en één pijpekop. Op de pijpekop (V7) is een hielmerk aanwezig waarop een man met een trompet zichtbaar is. Op basis hiervan kon worden vastgesteld dat de pijp in Gouda is gemaakt en kan worden gedateerd tussen circa 1780 en 1880. De tegelfragmenten bestaan uit vier fragmenten van wandtegels waarvan er twee blauw op wit zijn versierd, en een fragmenten van een roodbakkende plavuis met groen loodglazuur (V1 en V3). De tegelfragmenten dateren uit de nieuwe tijd.

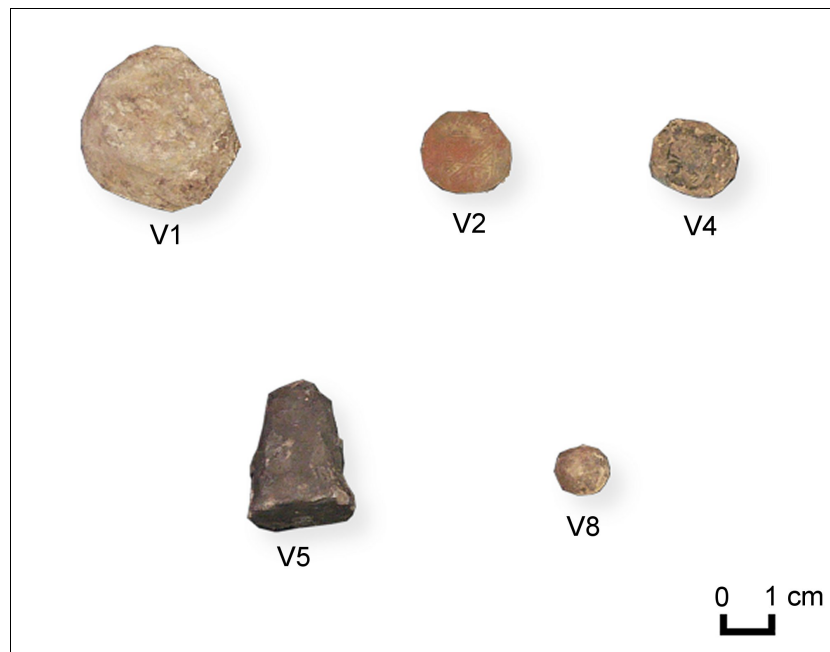
Al het aardewerk is gevonden tijdens het aanleggen van de putten in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) en is niet toe te wijzen aan sporen. Aardewerk uit verschillende perioden is gezamenlijk gevonden, waaruit duidelijk wordt dat sprake is van een secundaire (verstoorde) context. Ondanks deze verstoorde context kan geconcludeerd worden dat het aardewerk wat betreft de dateringen past in het bestaande beeld van de historie van Oude Pekela: de nadruk ligt op een datering vanaf de zeventiende eeuw en later, de periode van de veenontginningen. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw). Een eerdere vondst van kogelpotaardewerk niet ver van het plangebied versterkt dit beeld.

Figuur 20. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Fragmenten aardewerk gevonden tijdens het onderzoek. Roodbakkend geglaazuurd aardewerk uit de vijftiende of de eerste helft van de zestiende eeuw (V3); Majolica: versierde borden die dateren uit de late zestiende of vroege zeventiende eeuw (V6); Witbakkend aardewerk uit achttiende of negentiende eeuw (V8) en Roodbakkend geglaazuurd bord met doordraaitechniek (V9).

Metaal

Tijdens de aanleg van de putten is de bodem met een metaaldetector onderzocht. Dit leverde vijf metalen objecten op (V1, V2, V4, V5 en V8; Figuur 21; Appendix IV). Alle metalen objecten zijn gevonden in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket). Het betreft drie objecten van lood (MPB; V1, V5 en V8) en twee koperen munten (MCU; V2 en V4). De loden objecten zijn één hagelkogel (V8), één loden gewicht van 115 gram (V1) en één loden gietprop (V5; een restproduct na het gieten van lood). De koperen objecten betreffen twee duiten uit de zeventiende eeuw (V2 en V4). Een munt (V2) is een duit uit 1682, Noordelijke Nederlanden – Groningen & Ommelanden en de andere munt (V4) is een duit van Overijssel uit de zeventiende eeuw (Figuur 22). De munt is sterk aangetast en de beeltenis is nauwelijks meer leesbaar. Op de munt is maar een deel van de tekst leesbaar: “TRANSISVLANIA”; dit betekent in het Latijn “over de IJssel”, het latere Overijssel.

Figuur 21. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: De metalen objecten die tijdens het onderzoek zijn gevonden. Van links naar rechts (en boven naar beneden): Loden gewicht van 115 gram (V1); Duit Groningen & Ommelanden (V2); Duit Overijssel (V4); Loden gietprop (V5) en één loden hagelkogel (V8).

Figuur 22. Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: De duiten uit de zeventiende eeuw die tijdens het onderzoek zijn gevonden zijn gedetermineerd als zijnde: Duit Groningen & Ommelanden (V2) en Duit Overijssel (V4; bron: www.duiten.nl).

Selectie-advies vondsten door drs. C.R.C. Schamp (senior KNA-archeoloog/prospector; registratienr. Actorregister nummer: 46647395)

Op basis van de dateringen van met name het aardewerk kan worden gesteld dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen in Oude Pekela (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw). Hoewel de vondsten zélf geen duidelijke context meer hadden, kan de wetenschappelijke in formatiewaarde van deze vondsten toch nog hoog zijn en mogelijk in toekomstig een rol kunnen spelen bij archeologisch onderzoek. Daarom wordt met betrekking tot het vondstmateriaal voorgesteld al het vondstmateriaal te selecteren voor deponering en het metaal te selecteren en conserveren (Tabel 4: V1 t/m V9). Deze objecten kunnen worden aangeleverd aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis, conform de daar gehanteerde voorwaarden. De depothouder/eigenaar, van de provincie Groningen, heeft op 25 februari 2020 dit selectievoorstel goedgekeurd (email 25-02-2020: Dhr. M. Rooke). De metalen objecten zijn inmiddels geconserveerd (Appendix VI).

Tabel 4: Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Voorstel voor selectie/deselectie van het vondstmateriaal.

Vondst-nummer	Spoor	Soort spoor	Materiaal	RD-coördinaat	Datering	Selecteren voor depot J/N
1	S1	Recente verstoring met oude woonlaag	KER en MPB	263646,72 / 569709,55	NTV-NTM	J
2	S1	Recente verstoring met oude woonlaag	MCU (munt)	263649,80 / 569708,70	NTL	J
3	S1	Recente verstoring met oude woonlaag	KER	263645,09 / 569713,74	MELB-NT	J
4	S1	Recente verstoring met oude woonlaag	MCU (munt)	263648,32 / 569711,81	NTL	J
5	S4	Recente verstoring met oude woonlaag	MPB	263641,11 / 569717,44	NTL	J
6	S5	Recente verstoring met oude woonlaag	KER	263643,30 / 569747,33	NTV-NTM	J
7	S5	Recente verstoring met oude woonlaag	KER	263638,62 / 569745,07	NTV-NTM	J
8	S5	Recente verstoring met oude woonlaag	KER en MPB	263640,96 / 569746,15	NTM-NTL	J
9	S5	Recente verstoring met oude woonlaag	KER	263634,15 / 569743,05	NTV-NTL	J

5. Waardestelling (KNA 4.1: VS06)

Doel van het onderzoek is om te beoordelen of in plangebied Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115 archeologische waarden aanwezig zijn en het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het vooronderzoek. In een proefsleuven-onderzoek wordt voor het plangebied middels een scoretabel een waardering opgesteld (Tabel 5). In deze scoretabel zijn beoordelingen gegeven voor de onderdelen fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit (Tabel 5).

In het plangebied werden de resten van de eerste bewoningsperiode van Oude Pekela (16^e en 17^e eeuw) verwacht die onder meer konden bestaan uit een oude bewoningslaag, funderingsresten, putten, greppels en paalsporen. Wat betreft de beleving scoort schoonheid en herinneringswaarde niet, omdat de vindplaats zich onder het oppervlak bevindt (Tabel 5).

Voor de fysieke kwaliteit van de vindplaats worden twee factoren beoordeeld: de gaafheid en de conservering. De gaafheid van de vindplaats scoort hier laag (Tabel 5). Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. De toplaag in het terrein is daarbij verstoord geraakt. De conserveringsgraad scoort binnen het onderzochte gebied hierdoor ook laag.

Wat betreft de inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats: de zeldzaamheid is laag (Tabel 5). In de sleuven bleek geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen. Er zijn in de verstoorde oude bewoningslaag (cultuurlaag) wel archeologische vondsten gedaan (vanaf de late zestiende eeuw en jonger).

De informatiewaarde is op basis van het voorliggend onderzoek eveneens laag: Er zijn geen archeologische grondsporen. Alle vondsten zijn gevonden tijdens het aanleggen van de putten in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) en zijn niet toe te wijzen aan sporen. De ensemblewaarde en de representativiteit van de vindplaats scoren ook laag. Er is geen behoudenswaardige archeologische vindplaats aanwezig in het plangebied.

Tabel 5: Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115: Scoretabel waardestelling vindplaats.

Waarden	Criteria	Scores			
		hoog	middel	laag	totale score
Beleving	Schoonheid	wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1	≥5 behoudenswaardig 2
	Conservering			1	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1	≥7 behoudenswaardig 4
	Informatiewaarde			1	
	Ensemblewaarde			1	
	Representativiteit			1	

6. Conclusie (KNA 4.1: VS05; VS06 en VS07)

In plangebied Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115 is op 11 februari 2020 het archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Het onderzoek bestond uit twee proefsleuven (Figuur 2). In het plangebied werden de resten van de eerste bewoningsperiode van Oude Pekela (16^e en 17^e eeuw) verwacht die onder meer konden bestaan uit een oude bewoningslaag (cultuurpakket), funderingsresten, putten, greppels en paalsporen. De proefsleuven zijn optimaal aangelegd om de oude bewoningsresten van Oude Pekela te vinden, alsmede de resten van de oude bewoningslaag (cultuurpakket) die bij het booronderzoek werd ontdekt (Bongers 2019).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats (meer) aanwezig is. In de sleuven was geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen aangetroffen.

Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Tot op aanzienlijke dieptes (140 centimeter beneden maaiveld) is plastic waargenomen in de verstoorde lagen. Doordat de verstoorde laag (recent) vermengd is geraakt met de oudere lagen zijn in dit pakket vondsten gedaan waaronder aardewerk uit de nieuwe tijd (vanaf de late zestiende eeuw en jonger). Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk en metaal. Al het vondstmateriaal is gevonden in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag.

Ondanks deze verstoorde context kan geconcludeerd worden dat het aardewerk wat betreft de dateringen past in het bestaande beeld van de historie van Oude Pekela: de nadruk ligt op een datering vanaf de zeventiende eeuw en later, de periode van de veenontginningen. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw). Zes fragmenten roodbakkerd aardewerk (V3) zijn van binnen voorzien van loodglazuur en aan de buitenkant alleen voorzien van een engobe en enkele vlekken loodglazuur (Figuur 22). Deze fragmenten dateren uit de vijftiende of de eerste helft van de zestiende eeuw. De oudste bewoning van Oude Pekela werd tot nog toe in de vroege zeventiende eeuw gedateerd. Deze vondsten duiden er op dat het plangebied mogelijk al eerder bewoond werd. Een eerdere vondst van enkele middeleeuwse scherven kogelpotaardewerk wees ook hierop (zie Hoofdstuk 2.2).

Met het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat de oude bewoningslaag (cultuurpakket) niet meer intact is en dat in het plangebied geen archeologische sporen (meer) aanwezig zijn. Alle vondsten zijn hierdoor zonder een duidelijke context gevonden. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Er zijn geen vondsten uit archeologische sporen gedaan. Hierdoor is de waardering van de vindplaats laag, niet behoudenswaardig (zie Hoofdstuk 5).

6.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Onderzoeksvragen proefsleuvenonderzoek

- *Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?*

De bodem is verstoord. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. De opbouw van de bodem is als volgt: de bovenlaag bestaat uit circa 50 tot 30 centimeter bouwvoor: donkerbruingrijs, sterk zandig veen met veel baksteenpuin en plastic. Onder de bouwvoor is een verstoringspakket aanwezig dat reikt tot een diepte van 60 centimeter beneden maaiveld. Dit pakket bestaat uit sterk siltig, gevlekt zand met veen- en zandbrokken, baksteenpuin en plastic. Onder het recent verstoorde pakket is nog een verstoringspakket waargenomen dat vermengd is geraakt met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) en is waargenomen tot op circa 100 centimeter beneden maaiveld. De diepere ingravingen, die tijdens de aanleg van de vlakken zichtbaar werden, zijn als (recente) sporen in de natuurlijke ongestoorde veenlaag in vlak 1 ingemeten (Figuren 15 en 17). De laag bestaat uit donkerbruingrijs, sterk zandig veen met veen- en kleibrokken, mortel en baksteenpuin. Op meerdere plekken is in deze laag plastic waargenomen. In dit pakket zijn archeologische vondsten gedaan. In vlak 1 in de proefsleuven 1 en 2 zijn meerdere spoornummers uitgedeeld, waarmee deze laag is aangeduid (zie Hoofdstuk 4.3).

Onder de verstoorde lagen is de natuurlijke, ongestoorde veenlaag aanwezig, bestaande uit donkerbruin, kleimineraalarm bosveen. In elke put is één controle-boring gezet om te bepalen op welke diepte de top van de C-horizont zich bevond. In put 1 bevindt deze zich op 195 centimeter beneden maaiveld (0.38 meter beneden NAP) en in put 2 op 165 centimeter beneden maaiveld (0.42 meter beneden NAP). In de top van het dekzand is geen verbruiningslaag of podzolbodem waargenomen. Het dekzand bestaat uit lichtgeel, zwak siltig, matig fijn zand, met ijzervlekken.

- *Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?*

In de bodem werden geen intacte bodemlagen en/of sporen waargenomen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn voor de documentatie en beschrijving van de sporen 6 spoornummers uitgegeven (Figuur 16 en Appendix III). De aangetroffen (recente) sporen (S1 t/m 5 en S999; Figuur 16) kunnen worden onderverdeeld in twee groepen: de Recent verstoorde laag vermengd met de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket: S1, S3, S4 en S5) en de Recente verstoringen (S2 en S999). Er zijn geen archeologische sporen en geen structuren.

- *Wat is de gaafheid van de sporen?*

Deze vraag is niet van toepassing omdat er in het plangebied geen intacte bodemlagen en/of sporen zijn waargenomen. Met het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat de oude bewoningslaag (cultuurpakket) niet meer intact is en dat in het plangebied geen archeologische sporen aanwezig zijn.

- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*
Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk en metaal. Al het vondstmateriaal is gevonden in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag. Ondanks deze verstoorde context kan geconcludeerd worden dat het aardewerk wat betreft de dateringen past in het bestaande beeld van de historie van Oude Pekela: de nadruk ligt op een datering vanaf de zeventiende eeuw en later, de periode van de veenontginningen. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw).
- *Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen?*
Aan de hand van dit onderzoek kunnen geen gebruiks- en bewoningsfasen worden vastgesteld.
- *Indien er geen archeologische resten worden aangetroffen, kan hier een verklaring voor worden gegeven?*
Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats (meer) aanwezig is. In de sleuven bleek geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Tot op aanzienlijke dieptes (140 centimeter beneden maaiveld) is plastic waargenomen in de verstoorde lagen. Doordat de verstoorde laag (recent) vermengd is geraakt met de oudere lagen zijn in dit pakket vondsten gedaan waaronder aardewerk uit de nieuwe tijd (vanaf de late zestiende eeuw en jonger). Het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk en metaal. Al het vondstmateriaal is gevonden in de recent verstoorde laag die vermengd is met de (oude) bewoningslaag. Met het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat de oude bewoningslaag (cultuurpakket) niet meer intact is en dat in het plangebied geen archeologische sporen (meer) aanwezig zijn. Alle vondsten zijn hierdoor zonder een duidelijke context gevonden. Er zijn geen vondsten uit archeologische sporen gedaan. Hierdoor is de waardering van de vindplaats laag, niet behoudenswaardig (Hoofdstuk 5).
- *Kunnen er resten worden gerelateerd aan de beginperiode van Oude Pekela (16^e/17^e eeuw)?*
Ondanks deze verstoorde context kan geconcludeerd worden dat het aardewerk wat betreft de dateringen past in het bestaande beeld van de historie van Oude Pekela: de nadruk ligt op een datering vanaf de zeventiende eeuw en later, de periode van de veenontginningen.
Daarnaast zijn er aanwijzingen dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw). Zes fragmenten roodbakkerd aardewerk (V3) zijn van binnen voorzien van loodglazuur en aan de buitenkant alleen voorzien van een engobe en enkele vlekken loodglazuur (Figuur 20). Deze fragmenten dateren uit de vijftiende of de eerste helft van de zestiende eeuw. De oudste bewoning van Oude Pekela werd tot nog toe in de vroege zeventiende eeuw gedateerd. Deze vondsten duiden er op dat het plangebied mogelijk al eerder bewoond werd. Een eerdere vondst van enkele middeleeuwse scherven kogelpotaardewerk wees ook hierop (zie Hoofdstuk 2.2).

- *Indien er vondsten worden gedaan buiten de archeologische verwachting (late middeleeuwen en nieuwe tijd), wat is dan de datering en tot welke vondsttypen en categorieën behoren zij?*

Er aanwijzingen dat voordat de grootschalige veenontginningen op gang kwamen (vanaf de vroege zeventiende eeuw) ook al activiteiten plaatsvonden in of nabij het plangebied (namelijk in de vijftiende of vroege zestiende eeuw). Zes fragmenten roodbakkerd aardewerk (V3) zijn van binnen voorzien van loodglazuur en aan de buitenkant alleen voorzien van een engobe en enkele vlekken loodglazuur (Figuur 20). Deze fragmenten dateren uit de vijftiende of de eerste helft van de zestiende eeuw. De oudste bewoning van Oude Pekela werd tot nog toe in de vroege zeventiende eeuw gedateerd. Deze vondsten duiden er op dat het plangebied mogelijk al eerder bewoond werd. Een eerdere vondst van enkele middeleeuwse scherven kogelpotaardewerk wees ook hierop (zie Hoofdstuk 2.2).

- *Indien er sporen worden aangetroffen buiten de archeologische verwachting (late middeleeuwen en nieuwe tijd), wat is dan de aard en datering hiervan? Kunnen er structuren worden herkend?*

Deze vraag is niet van toepassing. Er zijn geen archeologische sporen aangetroffen.

- *Op basis van de resultaten wordt een waardestelling (d.m.v. een scoretabel) opgesteld om de behoudenswaardigheid van de vindplaats vast te stellen. Hieruit volgt een advies voor eventueel vervolgonderzoek.*

Met het proefsleuvenonderzoek is vastgesteld dat de oude bewoningslaag (cultuurpakket) niet meer intact is en dat in het plangebied geen archeologische sporen (meer) aanwezig zijn. Alle vondsten zijn hierdoor zonder een duidelijke context gevonden. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de top laag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Er zijn geen vondsten uit archeologische sporen gedaan. Hierdoor is de waardering van de vindplaats laag, niet behoudenswaardig (zie Hoofdstuk 5).

6.2 Advies (KNA 4.1: VS07)

Selectie advies drs. C.R.C. Schamp (senior KNA-archeoloog; Actorregisternummer.: 46647395):

Het archeologisch onderzoek op de locatie van Feiko Clockstraat 112-115 te Oude Pekela is afgerond. Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat er in het plangebied geen behoudenswaardige vindplaats (meer) aanwezig is. In de sleuven bleek geen intacte bodemopbouw meer aanwezig te zijn en geen archeologische grondsporen. Er zijn in de verstoorde bewoningslaag wel archeologische vondsten gedaan (vanaf de late zestiende eeuw en jonger), maar alle vondsten zijn zonder archeologische context. Door de (recente) sloop van de bebouwing is de toplaag van het plangebied in zijn geheel geroerd geraakt. Vondsten die bij de (oude) bewoningslaag (cultuurpakket) horen en bij de eventuele oudere fases, zijn hierdoor met de bovenlaag vermengd geraakt. Er zijn geen archeologische sporen aangetroffen. De Steekproef bv heeft na de veldwerkzaamheden een selectievoorstel gedaan om na het proefsleuvenonderzoek verder geen vervolgonderzoek te ondernemen en het terrein vrij te geven.

Als bij toekomstig graafwerk onverhoopt toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Pekela (Dhr.Keemink; paul.keemink@dekompanjie.nl; T: 0597 61 75 55).

De Kompanjie (dhr. B. Strik) heeft op 24 maart 2020 namens de gemeente Pekela laten weten het rapport goed te keuren en het selectieadvies over te nemen. De Kompanjie is hierbij geadviseerd door Libau, mevrouw N. van der Mei.

Literatuur

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geoinformatie en ICT.

ARCHIS 3. www.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Beeldbank Groningen. www.beeldbank groningen.nl

Berkel, G. van & K. Samplonius 1995. Nederlandse plaatsnamen. De herkomst en betekenis van onze plaatsnamen.

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 13 Winschoten. Stichting voor Bodemkartering. Wageningen 1980.

Bongers J.M.G. 2019. *Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115, Gemeente Pekela (Gr.). Een Archeologisch Bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O) Verkennende en Karterende Fase*. Steekproefrapport 2019-02/04. Zuidhorn, De Steekproef.

Www.duiten

Heul, van der J.S. 2019. *Oude Pekela, Feiko Clockstraat 112-115. Gemeente Pekela (Gr.). Programma van Eisen Inventariserend veldonderzoek d.m.v. Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). De Steekproef 2019-10/03, Zuidhorn*. ISSN 1871-269X.

Hisgis, Historisch Geografisch Informatiesysteem. www.hisgis.nl Fryske Akademy

Jong, M. de & N. van der Mei 2016. Beleidskaart Archeologie Gemeente Pekela, Herziene Nota Archeologiebeleid. Libau.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1. www.SIKB.nl. 2018. Centraal College van Deskundigen Archeologie.

Opentopo. www.opentopo.nl

Peeters, H. 2018. *Nader bodemonderzoek naar minerale olie, Feiko Clockstraat 112-115 9665 BG Oude Pekela*. Terra-bodemonderzoek rapportnr. 17188-1. Oudemolen, Terrabodemonderzoek

Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK). www.pdok.nl

Tulp, C. 2003. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan de Burgemeester Borgesiuslaan te Oude Pekela*. Steekproefrapport 2003-12/4A. Zuidhorn, De Steekproef.

Versfelt, H.J. 2003. De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland, 1773-1794. Pekela: Heveskes.

Vos, P. & S. de Vries, 2013. *Paleogeografische Kaarten van Nederland, tweede generatie (versie 2.0)*. Utrecht: Deltares. Op 11 april 2014 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Lijst van Figuren en Tabellen

Figuren

- 1 Topografische kaart
- 2 Plangebied met de geplande proefsleuven
- 3 Luchtfoto
- 4 Het plangebied ten tijde van het veldonderzoek
- 5 Overzicht van de boorlocaties van het onderzoek dat in 2019 is uitgevoerd (Bongers 2019)
- 6 Uitsnede Actueel Hoogtebestand Nederland 2
- 7 Archeologische kaart van de omgeving van het plangebied
- 8 Uitsnede van kaart van Haubois uit 1647
- 9 Uitsnede beleidskaart
- 10 Uitsnede van de kaart uit het bestemmingsplan Oude Pekela (vastgesteld 2014-04-29; NL.IMRO.0765.02BP00012010-0301)
- 11 Ligging van de aangelegde putten
- 12 Aanleg van proefsleuf 1
- 13 Overzicht van de NAP-hoogten, coördinaten, alsmede de locatie van de proefsleuven
- 14 Situatie tijdens de aanleg van put 2
- 15 Profielkolom 1 en 2
- 16 Resultaten proefsleuvenonderzoek
- 17 Foto van vlak 1 in Put 2
- 18 Foto van de wand van Put 2 met plastic
- 19 De resultaten van het proefsleuvenonderzoek met alle aangetroffen vondsten
- 20 De aangetroffen aardewerk scherven
- 21 De metalen objecten
- 22 De duiten uit de zeventiende eeuw

Tabellen

- 1 Archeologische waarden rondom het plangebied
- 2 Overzicht van de administratie
- 3 Determinatietabel
- 4 Voorstel voor selectie/deselectie van het vondstmateriaal
- 5 Scoretabel waardestelling vindplaats

Appendix I: Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 - heden
pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP		
elsterien	475.000 - 410.000 BP		
saalien	200.000 - 130.000 BP		
weichselien	116.000 - 10.000 BP		
holoceen:	10.000 - heden		
vC	= voor Christus		
nC	= na Christus		
BP	= before present; present = 1950		

Algemeen

Steentijd (tot 2000 vC)

De steentijd is opgedeeld in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Het paleolithicum (oude steentijd) wordt vooral gekenmerkt door de ijstijden. Na het laatpaleolithicum verbeterd het klimaat. Vindplaatsen uit het late paleolithicum zijn vooral te herkennen aan concentraties vondstmateriaal (bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool) met weinig en moeilijk te herkennen grondsporen zoals kuilen, paalgaten en houtskoolconcentraties die mogelijk wijzen op haardplaatsen.

Vondsten uit het mesolithicum of midden steentijd, gekenmerkt door sporen en vondsten van rondtrekkende jagers en verzamelaars, bestaan voornamelijk uit bewerkt vuursteen, verbrande hazelnootdoppen en houtskoolfragmenten. Mesolithische grondsporen zijn vooral oppervlakte-haarden en haardkuilen. In een natte omgeving kunnen ook werktuigen van gewei of hout bewaard zijn gebleven. Voorbeelden hiervan zijn geweeibijlen, bogen, visfinken, etc.

In het neolithicum (nieuwe steentijd) werden dieren gehouden en in het neolithicum werd eveneens akkerbouw bedreven. Grondsporen uit deze periode kunnen bestaan uit paalgaten van bijvoorbeeld boerderijen, resten van beschoeiingen, greppels, (afval)kuilen en haardplaatsen. Aardewerk komt in deze tijd voor, evenals bewerkt (vuur)steen en geslepen bijlen.

Metaaltijden (2000-12 vC)

In de bronstijd en ijzertijd kwam bemesting en wisselbouw binnen de akkerbouw voor.

Sporen uit de bronstijd en ijzertijd kunnen bestaan uit kuilen, paalgaten van boerderij-plattegronden, bijgebouwen of spiekers, waterkuilen of -putten, erf- of akkerafscheidingen en sporen van akkerbewerking zoals de kruislings getrokken voren van een eergetouw. Houtskool kan duiden op de aanwezigheid van haarden voor voedselbereiding of het bakken van aardewerk. Ook kunnen er restanten gevonden worden die duiden op metaalbewerking, zoals stukken ovenwand, brons- of ijzerslakken, sintels, mallen, smeltkroezen, metaal bedoeld voor omsmelten, etc.

Vondsten kunnen verder bestaan uit bijvoorbeeld metalen voorwerpen of voorwerpen van aardewerk zoals vaatwerk, maar ook slingerkogels, rammelaars, spinklosjes en weefgewichten.

Romeinse tijd (12 vC-450 nC)

In de romeinse tijd vormde de Rijn de noordelijke grens van het romeinse rijk. Langs deze grens, de *limes*, werden grensposten, nederzettingen en wegen gebouwd. In het noorden van Nederland zijn ook romeinse vondsten gedaan, maar dit zijn voornamelijk losse vondsten als romeinse munten, mantelspelden en scherven romeins aardewerk.

Middeleeuwen en nieuwe tijd (450 nC-heden)

Na een afname in de bevolkingsdichtheid aan het einde van de romeinse tijd en de periode erna, steeg deze weer in het begin van de middeleeuwen. Vondsten uit de middeleeuwen en later bestaan voornamelijk uit scherven aardewerk, waaronder importaardewerk, munten en metalen voorwerpen (zoals mantelspelden, spijkers), resten van aardewerkproductie, metaalbewerking, wolbewerking etc. Belangrijke gebouwen (bijvoorbeeld kerken en borgen) werden van baksteen / kloostermoppen gebouwd.

Oude Pekela
 Feiko Clockstraat 112 - 115
 Ommr: 4769535100
 Projectcode: 2020-01/05

Spoor- en Coupelijst

Spoor nr	Put nr	Vlak nr	Coupe (J/N)	Lengte	Breedte	Kleur	Textuur	Richting coupelijst	Diepte (cm) bepaald met gutsboring	Datum (coupe)	Interpretatie	Vondst nr	Datering
1	1	1	N	-	-	dbrgr	Vz3	-	10	-	recente verstoring met oude woonlaag	V1, V2, V3, V4	NTL
2	1	1	N	225	90	brgr	Vz3	-	50	-	recente verstoring		NTL
3	1	1	N	-	12	dbrgr	Vz3	-	40	-	recente verstoring met oude woonlaag		NTL
4	1	1	N	750	-	brgr	Vz3	-	80	-	recente verstoring met oude woonlaag	V5	NTL
5	2	1	N	-	-	dbrgr	Zs3	-	30	-	recente verstoring met oude woonlaag	V8	NTL
999	2	1	N	150	100	gevekt	Zs1	-	-	-	recente verstoring		NTL
1000	1,2	1	N	-	-	dbr	Vkm	-	-	-	ongestoorde laag		NTL

Oude Pekela
 Feiko Clockstraat 112 - 115
 Omnr: 4769535100
 Projectcode: 2020-01/05

Vondstenlijst

Vondst nr	Put nr	Vlak nr	Vak nr	Spoor nr	Soort Spoor	Profiel/laag	Materiaal	Aantal	Verzamelmwijze	Datum	Datering
1	1	1		1	S1	recente verstoring met oude woonlaag	KER	8	AV	04-02-20	NTV-NTM
1	1	1		1	S1	recente verstoring met oude woonlaag	MPB	1	AV	04-02-20	NTV-NTM
2	1	1		1	S1	recente verstoring met oude woonlaag	MCU	1	AV	04-02-20	NTL
3	1	1		2	S1	recente verstoring met oude woonlaag	KER	7	AV	04-02-20	MELB-NT
4	1	1		1	S1	recente verstoring met oude woonlaag	MCU	1	AV	04-02-20	NTL
5	1	1		3	S4	recente verstoring met oude woonlaag	MPB	1	AV	04-02-20	NTL
6	2	1		3	S5	recente verstoring met oude woonlaag	KER	12	AV	04-02-20	NTV-NTM
7	2	1		2	S5	recente verstoring met oude woonlaag	KER	2	AV	04-02-20	NTV-NTM
8	2	1		2	S5	recente verstoring met oude woonlaag	KER	5	AV	04-02-20	NTM-NTL
8	2	1		2	S5	recente verstoring met oude woonlaag	MPB	1	AV	04-02-20	NTM-NTL
9	2	1		1	S5	recente verstoring met oude woonlaag	KER	4	AV	04-02-20	NTV-NTL

[illegible]

Conserveringsrapport metaal

Drs. C. Tulp & J.B. Veenstra MA

Administratieve gegevens:

Plaats/gemeente: Oude Pekela, Pekela
 Toponiem: Feiko Clockstraat
 Projectnummer: 2020-01/05
 OM nummer: 4769535100
 Bevoegde overheid: Gemeente Pekela
 Reiniging en conservering uitgevoerd in februari 2020.

Onderstaande voorwerpen zijn gestabiliseerd (links voor en rechts na behandeling):

Vondst	Materiaal	Omschrijving & werkzaamheden
1	MPB	Loden blokgewicht van 115 gram, matige staat. Gereinigd met gedemineraliseerd water. Handmatig verwijderen van aangekoekt bodemmateriaal en corrosie. Beschermlaag aangebracht van microkristallijne was.

Vondst	Materiaal	Omschrijving & werkzaamheden
2	MCU	Munt: duit Groningen & Ommelanden 1682, matig versleten. Voorzijde GRON ET OML; keerzijde gekroond wapenschild.

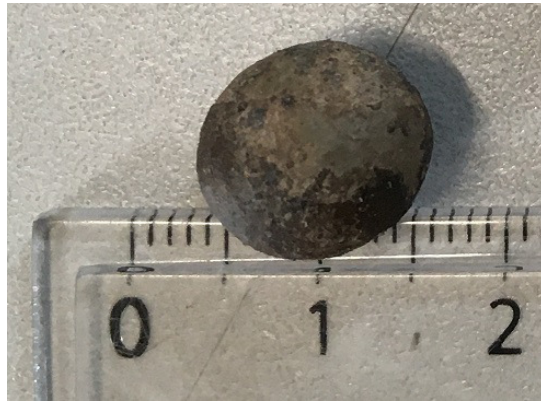
		Gereinigd met gedemineraliseerd water. Handmatig verwijderen van aangekoekt bodemmateriaal en corrosie. Beschermlaag aangebracht van microkristallijne was.
--	--	---

Vondst	Materiaal	Omschrijving & werkzaamheden
4	MCU	Munt: duit Overijssel 17e eeuw (1628 of 1682), zeer slechte staat: dun met aankeksel. Voorzijde TRANS ISVLA NIA met tulpkran; keerzijde gekroond wapen met leeuw, golvende lijn (de IJssel), (tulp?)kran rondom. Gereinigd met gedemineraliseerd water. Handmatig verwijderen van aangekoekt bodemmateriaal en corrosie. Aankeksel niet geheel verwijderd vanwege de zeer slechte staat: er zijn reeds gaten in de munt zo dun is het. Beschermlaag aangebracht van microkristallijne was.

Vondst	Materiaal	Omschrijving & werkzaamheden
5	MPB	Loden voorwerp, mogelijk gietprop, maar recht oppervlak van boven, goede staat. Gereinigd met gedemineraliseerd water. Handmatig verwijderen van aangekoekt bodemmateriaal en corrosie. Beschermlaag aangebracht van microkristallijne was.

Vondst	Materiaal	Omschrijving & werkzaamheden
8	MPB	Kleine loden kogel, redelijke staat. Gereinigd met gedemineraliseerd water. Handmatig verwijderen van aangekoekt bodemmateriaal en corrosie. Beschermlaag aangebracht van microkristallijne was.